

UNIVERZITA KARLOVA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

ŽOFIE BAVORSKÁ
(1376-1425)

SOPHIA OF BAVARIA
(1376-1425)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Praha 2012

Autorka práce: MILENA LUDVÍKOVÁ
Vedoucí práce: PROF. PHDR. KATEŘINA CHARVÁTOVÁ, CSC.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc. a za použití pramenů a literatury uvedených v závěru práce.

V Praze dne 15. 6. 2012

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Kateřině Charvátové, CSc. za její ochotu ujmout se vedení mé bakalářské práce, za její cenné rady a připomínky k výsledné podobě této práce a za její trpělivost. Ráda bych poděkovala za kontrolu překladů latinských textů Mgr. Robertu Skopkovi. Poděkování patří také mým rodičům za celoživotní podporu a péči.

Anotace

Tato práce je členěna do sedmi kapitol, ve kterých je popsán život české královny Žofie Bavorské. Nejprve je obecně vysvětleno postavení ženy ve středověku. Pak je zmíněn rod Wittelsbachů, ze kterého Žofie Bavorská pochází. V hlavní části práce je charakterizován život Žofie Bavorské. Je zde pamatováno na důležité momenty jejího života, kterými byly svatba s českým a římským králem Václavem IV., korunovace, vztah k husitství a opatrovnictví Zikmunda. Opomenuty nezůstaly ani události doby a vztahy v lucemburské dynastii. V závěru je poukázáno na závěť Žofie Bavorské a její stavitelskou a kulturní činnost.

Klíčová slova: středověk, žena, Wittelsbachové, Žofie Bavorská, Václav IV., Zikmund, Bible Václava IV.

Annotation

The thesis describes the life of Czech Queen Sophia of Bavaria. It is structured into seven chapters. At the beginning there is described women's status in the Middle Ages in general and the House of Wittelsbach, where Sophia of Bavaria comes from, is mentioned. The main part of the thesis characterizes the life of Sophia of Bavaria, Important moments of her life - her wedding with Czech and Roman King Wenceslaus IV., her coronation, her relationship to Hussite Movement, her custodianship of Sigismund. Also her relationship to the Luxembourg dynasty and important events of that time are mentioned. The final part of the thesis indicates the last will of Sophia of Bavaria and her activities connected with architecture and culture.

Keywords: the Middle Ages, a woman, the House of Wittelsbach, Sophia of Bavaria, Wenceslaus IV., Sigismund, the Bible of Wenceslaus IV.

OBSAH

Úvod.....	7
1. Pohled na ženu ve středověku.....	9
1. 1 Královna, první dáma Českého království	9
2. Wittelsbachové	10
2. 1 Ludvík IV. Bavor.....	11
2. 2 Ruprecht III. Falcký	12
3. Žofie Bavorská	14
3. 1 Svatba Žofie Bavorské a Václava IV.	14
3. 2 Události po svatbě.....	15
3. 3 Korunovace	16
3. 4. 1 Průběh korunovace	17
3. 4 Královnin personál.....	20
3. 5 Děti v okolí bezdětné královny Žofie	20
3. 6 Smrt Václava IV. a švagr Zikmund	22
3. 7 Smrt Žofie Bavorské	23
4. Žofie, Václav IV. a Zikmund: První zajetí Václava IV.	25
4. 1 Spory v lucemburské dynastii	26
4. 2 Druhé zajetí Václava IV.	27
4. 3 Poslední léta Václavovy vlády	29
4. 1 Úmrtí a pohřeb Václava IV.	31
5. Žofie Bavorská a husitství.....	32
5. 1 Viklefovy spisy	32
5. 2 Po smrti Mistra Jana Husa.....	34
5. 3 Odklon od husitství.....	35
5. 3. 1 Čtyřměsíční vláda Žofie Bavorské.....	35
6. Úmrtí královny Žofie Bavorská.....	38
6. 1 Závěť královny Žofie, formálně právní stránka	38

6. 1. 1 Nemovitý a movitý majetek.....	39
6. 1. 2 Plnění Žofiiny závěti	40
6. 1. 3 Příbuzní královny Žofie v závěti.....	41
6. 1. 4 Pozůstalost sepsaná v inventáři.....	43
7. Kulturní a stavitelská činnost	47
7. 1 Knihy po smrti Václava IV.	49
7. 1. 1 Bible Václava IV.	49
7. 1. 1. 1 Oděv	50
7. 1. 1. 2 Symboly.....	50
7. 1. 1. 3 Královna Žofie nebo lazebnice Zuzana?	52
Závěr.....	54
Prameny a literatura.....	56
Přílohy	59

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem zvolila na základě mého zájmu o středověk. Specifikovala jsem pak oblast mého zkoumání na ženu v této době. O ženách žijících ve středověku se nám moc informací nedochovalo, většinou jen ve spojení s jejich panovnickou, zakladatelskou či církevní činností.

Ze středověkých žen mě zaujala královna Žofie Bavorská. O této panovnici bylo napsáno hodně a málo zároveň. Našla jsem mnoho příspěvků a kusých informací k jejímu životu. Ovšem žádné ucelené dílo o jejím životě, které by vyšlo v českém jazyce, napsáno ještě nebylo. Budu se snažit vytvořit ucelený příspěvek k životu české královny z nashromážděných informací.

První kapitola začíná úvodem do obecného podvědomí o ženě a jejím postavení ve středověku. Současně podává obecný pohled na královnu. Druhá kapitola se zaměřuje na rod Wittelsbachů, odkud Žofie pocházela. Bližší pohled je zde věnován dvěma důležitým zástupcům rodu, Ludvíku IV. Bavorovi a Ruprechtu III. Falckému.

Za hlavní část své práce považuji třetí kapitolu, která se již zabývá samotnou královnou Žofií a jejím životem. O jejím dětství až do setkání s Václavem bohužel nemáme informace. Kapitola proto začíná svatbou a událostmi, které následují. Mezi něž patří především podrobně zdokumentovaná korunovace. Součástí kapitoly tvoří i téma bezdětnosti královny Žofie a její život pod ochranou švagra Zikmunda.

Čtvrtá kapitola už je věnována vztahu Václava IV. a Žofie se zasazením do širších událostí, které se děly jak v Českém království, tak ve Svaté říši římské. Kapitola rozebírá obě Václavova zajetí a vztahy mezi Lucemburky. Současně nastiňuje Václavovu vládu posledních let a jeho pohřeb. Má práce je hlavně o české královně, proto budu informovat především o událostech, které s ní souvisí.

Pátá kapitola pohlíží na začátky reformního hnutí v českých zemích. Odkazuji v ní na Mistra Jana Husa, který svými myšlenkami započal rozvoj tohoto hnutí, které se naplno projevilo až po jeho upálení v Kostnici. Královna byla nejdříve podporovatelka Husova, ovšem potom z politických důvodů se musela od husitství distancovat.

Předposlední šestá kapitola přibližuje testament královny Žofie a jeho vykonání po její smrti. Odkazuji zde v této souvislosti i na soupis majetku a jeho dědice.

V sedmé kapitole je uvedena stavitelská a kulturní činnost královny, již byla donátorkou spolu se svým manželem. Upozorňuji zde na malby na Vyšehradě a jejich předpokládané spojení s královským párem. Velmi zajímavé téma představuje Bible Václava IV., ve které vystupují oba manželé.

Cílem mé práce není objevit skrytou informaci o královně Žofii, nýbrž sjednotit a roztrždit informace o ní dostupné. S použitím pramenů ověřit pravost údajů, které se popřípadě budou rozcházet. Tím vším chci vytvořit monografii života Žofie Bavorské.

1. POHLED NA ŽENU VE STŘEDOVĚKU

Ve středověku měly ženy jiné postavení a byly jinak oceňovány než v dnešní době. Žena v této době nebyla rovnoprávná. Byla podřízena muži, nejprve otci, později manželovi. Její vliv byl omezen jen na určité oblasti, zejména na rodinu, v níž hrála významnou roli jako manželka a matka. Na druhé straně žena ve středověku představovala důležitou součást sňatkové politiky. Také na ní záviselo pokračování dynastie a společenský vzestup rodu.¹ Dochované zprávy týkající se života ženy ve středověku informují nejvíce o životě královen, kněžen, šlechtičen a měšťanek.²

1.1. KRÁLOVNA, PRVNÍ DÁMA ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ

Královny se těšily výjimečnému postavení, zvláštním právům a povinnostem. Do práv českých královen spadalo i regentství v době mezivládí po manželově smrti anebo za jeho nepřítomnosti v zemi.³ Dvůr s kanceláří⁴ královny tvořil centrum politické moci a správní organizace.⁵ Ve 14. století se také vyčlenila zvláštní skupina věnných měst⁶, která patřila královně.⁷

---

¹ KOPIČKOVÁ, B. *Historické prameny k studiu postavení ženy v české a moravské středověké společnosti*. Praha, 1992, s. 46-47.

² Tamtéž, s. 8-9.

³ NODL, M.; ŠMAHEL, F. *Člověk českého středověku*. Praha, 2002, s. 74-75.

⁴ titulární kancléř, výkonný kancléř, notář, hofmistr (hofmistryně), podkomoří, maršálek, dvorní dámy, komorníci, mistr kuchyně, písař kuchyně, lékař, kaplan, služebnictvo

⁵ HLAVÁČEK, I. *Politická kultura a kulturní politika na středověkých dvorech*. Praha, 2009, s. 17.

⁶ Hradec Králové, Jaroměř, Vysoké Mýto, Chrudim, Polička, Dvůr Králové, Chotěboř, Kostelec nad Labem, Mělník, Trutnov

⁷ NODL, M.; ŠMAHEL, F. *Člověk českého středověku*, s. 75-76.

2. WITTELSBACHOVÉ

Wittelsbachové byli bavorský knížecí a královský rod. Dříve tento původně hraběcí rod sídlil ve Scheyernu. Až Ota V. roku 1120 získal falckrabství bavorské a rod získal knížecí postavení. Jeho syn Ota I. Bavorský získal od Frindicha I. Barbarossy vévodství bavorské po Welfech. Moc rodu Wittelsbachů v Bavorsku upevnil Ludvík I., jehož ženou byla česká princezna Ludmila Přemyslovna. Získal také falckrabství rýnské. Jejich syn Ota II. Bavorský se spojil s Čechy v boji proti rakouskému vévodovi Fridrichu Bojovnému. Jeho potomek Ludvík II. Hornobavorský zvaný Přísný dostal horní část Bavor a Rýnskou Falc, ke které náležel i kurfiřtský hlas. Vzal si jako svojí třetí manželku Matyldu Habsburskou, takže se ocitl v habsburské linii. Jeho mladší bratr Jindřich XIII. Bavorský, který měl za manželku dceru Bély IV. Alžbětu, získal větší část Bavor a stal se zakladatelem dolnobavorské linie. Ludvíkův syn Rudolf I. Bavorský si vzal dceru Adolfa Nasavského Matyldu. Držel také Rýnskou Falc a Horní Bavorsko. Jeho mladší bratr Ludvík IV. Bavor byl zakladatelem linie hornobavorské, později bavorské. Získal také Rýnskou Falc, odkud vytlačil svého staršího bratra Rudolfa. Stal se i s podporou Lucemburků římskoněmeckým králem.⁸

V tomto období pak existovaly tři linie rodu: falcká, dolnobavorská a hornobavorská linie. Falcká linie byla oslabena rozdělením majetku mezi Adolfa, Rudolfa II. a Ruprechta I. st. Situace byla politicky příhodná pro Karla IV., který se oženil roku 1349 s dcerou Rudolfa II. Annou Falckou. Měli spolu dceru Kateřinu. Až za vlády Václava IV., kdy došlo k oslabení moci Lucemburků, získal Adolfův syn Ruprecht II. držbu zpět. Na římskoněmecký trůn pak dosadil svého syna Ruprechta III. Dolnobavorská linie podporovala v některých případech české království (Přemysla Otakara II., Václava III., Jana Lucemburského), v jiných stála na straně Habsburků (Rudolfa I. Habsburského, Fridricha Krásného). Výkyvy moci mezi Janem Lucemburským a Ludvíkem IV. vedly k rozdělení území roku 1331. Až Albrecht IV. Bavorský zvaný Moudrý zase spojil Bavorsko po vymření dalších

---

⁸ KOSTLÁN, A.; MORAVCOVÁ, D.; VANÍČEK, V. *Encyklopedie dějin Německa*. Praha, 2001, s. 424 – 425.

linií. V novověku byli Wittelsbachové rozděleni do dvou linií: bavorské a falcké. Potomci bavorské linie žijí v exilu dodnes.⁹

2.1. LUDVÍK IV. BAVOR

Hornobavorská linie vznikla osamostatněním hornobavorských držav falckých Wittelsbachů za vlády Ludvíka IV. Bavora. Ludvík IV. Bavor byl římskoněmecký král. Roku 1340 z tohoto úřadu sjednotil pod svou vládou Bavorsko. Opakovaně byl dán do papežské klatby.¹⁰ Karel IV. se s ním dostal do sporu, protože způsobil potíže jeho mladšímu bratrovi Janu Jindřichovi v Tyrolsku. Karel se začal chystat na volbu římskoněmeckého krále proti Bavorovi, který tento titul držel nyní. Kromě jasné podpory českého krále, svého otce, si získal i hlas saského vévody a mohučského arcibiskupa. Trevírského arcibiskupa Balduina, svého prastrýce, a kolínského kurfiřta musel Karel podplatit, aby mu prodali své hlasy. Nakonec se domluvil s Avignonem, kde se nacházel jeho učitel z dětství papež Klement VI. Karel IV. mu slíbil odvolání opatření svého dědy Jindřicha VII. a uznal, že kdyby se stal říšský trůn dočasně volný, má papež pravomoc vykonávat úřad říšského vikáře. Tak papež Klement VI. dne 28. dubna 1346 vybídnul kurfiřty k nové volbě římského krále místo Ludvíka. K volbě došlo 26. července 1346 a Karel IV. se tak stal říšským králem. Ludvík se ale nevzdal a mezi muži propukl boj o trůn. 11. října 1347 ale Ludvík Bavor zemřel na srdeční záchvat.¹¹

Karel IV. také nechal sepsat císařský zákoník, který známe pod názvem Zlatá bula. Sedmadvacet klauzulí z jednadvaceti se týká volby římského krále. Tato volba byla dopodrobna propracovaná a nezapomnělo se na sebemenší detail, aby později nemohlo dojít k žádnému sporu. Právo účasti na volbě bylo uděleno i rodu Wittelsbachů. Tento rod byl velmi rozvětvený, proto muselo být stanoveno, která větev právo volby získá. Kurfiřtský titul nesla větev rýnských falekrabat. Na závěr pak ze dvou bratrů z braniborského markrabství získal kurfiřtský titul ten starší. K tomu bylo dodáno, že volební právo je nedělitelné a přechází na nejstaršího

---

⁹ Tamtéž, s. 425 – 427.

¹⁰ Tamtéž, s. 426 – 427.

¹¹ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého*. Praha, 2007, s. 212 – 214.

plnoletého syna v přímé linii. V případě jeho neplnoletosti se jeho zástupcem stane nejstarší ze strýců.¹²

Na konci života Karla IV. bylo vidět, jak se jeho politické plány rozplývají. Karel chtěl české království zařadit do mezinárodního obchodu vytvořením hlavní obchodní cesty přes naše území. Nakonec ale tak neučinil. Zdálo se mu to nereálné. A proto dal velkou část Horní Falce Wittelsbachům a rezignoval na dražbu hradu Donaustaufu u Řezna.¹³

Ludvík dal svým synům vládu v uvolněných říšských knížectvích. Svého syna Ludvíka st. dosadil na braniborský trůn. Po otcově smrti se stává Ludvík st. hlavou dynastie. Braniborsko pak vyměnil s bratry Ludvíkem Římanem a Otou Líným za Horní Bavorsy. Jejich další bratr Štěpán se ujal Dolních Bavor. Bratr Vilém získal ze sňatku svého otce s Markétou Henegavsko-Holandskou obě tato zmíněná území. Vilém V. byl ovšem duševně chorý, a tak se za něj ujal vlády další bratr Albrecht. Tento panovník se pak stal prvním tchánem českého krále Václava IV., který si vzal jeho dceru Johanu. Druhá Václavova manželka byla Žofie, dcera Jana II. Mnichovského, zakladatele mnichovské větve Wittelsbachů.¹⁴

2.2. RUPRECHT III. FALCKÝ

Po smrti Karla IV. začaly být vztahy mezi Lucemburky napjaté. Vznikaly mezi nimi spojení v boji o moc. Václav IV. chtěl mezitím uskutečnit římskou jízdu pro císařský titul, ale neučinil tak. Bránilo mu v tom papežské schizma, Francie a politická situace v Čechách. Zikmund pak válčil v Uhrách proti uherským magnátům a Turkům. Díky tomu měli Wittelsbachové volnou cestu k získání římskoněmeckého trůnu.¹⁵

Ruprecht III. Falcký z rodu Wittelsbachů byl zvolen 21. srpna 1400 čtyřmi hlasy římským králem, jak to určovala Zlatá bula. Hlasovali pro něj arcibiskupové trevírský, kolínský, mohučský. Čtvrtý hlas si dal sám z pozice falckého kurfiřta.

---

¹² Tamtéž, s. 215.

¹³ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V*. Praha, 2000, s. 41.

¹⁴ KOSTLÁN, A.; MORAVCOVÁ, D.; VANÍČEK, V. *Encyklopedie dějin Německa*, s. 426 – 427.

¹⁵ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V*, s. 31.

Uvědomoval si svou povinnost vůči své zemi a velmi se jí věnoval. Jeho důchody byly vysoké. Získával je z říčních mýt na Rýně a z daní vybíraných z hornofalckých železných dolů. Celková suma byla 50 000 florénů. To ale byla na zajištění panovníka a jeho dvora malá částka. Zbylou část mu dávali norimberští měšťané, se kterými měl dobré vztahy, a oni se těšili z jeho přítomnosti ve městě. Při zvolení do něj kurfiřti vložili své naděje. Přáli si, aby navrátil říši prestiž a vyřešil papežské schizma.¹⁶

Roku 1401 podnikl Ruprecht Falcký jízdu pro císařskou korunu. Finančně ho podpořila Florencie. Ovšem do cesty se mu u Brescie postavil milánský vévoda Giangaleazzo Visconti, Václavův spojenec, se svými oddíly. První den boje byl Ruprecht poražen, a tak mu Florentinové další peníze nedali. Finanční podpory se mu nakonec dostalo od Benátčanů. Ta ovšem stačila jen na návrat do Heidelbergu, kam se vrátil v dubnu roku 1402.¹⁷

Vnitropolitická situace se také neobešla bez komplikací, dokonce se od něj začala stranit města a přestávala ho financovat ze svých daní. Ta nespokojená utvořila marbachský spolek, který Ruprecht zrušil. Roku 1408 domluvili kardinálové obou papežů koncil v Pise, který měl ukončit schizma trvající již třicet let. Ruprecht zůstal věrný papeži z Říma, což se obrátilo proti němu. Vypadalo to, že Ruprecht, místo aby se snažil o ukončení schizmatu a domluvu, se spíš stavil proti těm, kteří se ho snažili vyřešit. Tím se dostal do izolace. Nakonec i arcibiskup mohučský, který ho na začátku podpořil svým hlasem při volbě, utvořil proti němu koalici. Ovšem smrt dohnala Ruprechta dřív, 18. května 1410.¹⁸ Po jeho smrti Lucemburkové znova dostali příležitost k obnově svého postavení v Říši.¹⁹

---

¹⁶ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého*, s. 232-234.

¹⁷ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 72-74.

¹⁸ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého*, s. 234.

¹⁹ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 130.

3. ŽOFIE BAVORSKÁ

Žofie Bavorská se narodila v Mnichově roku 1376. Její otec bavorský vévoda Jan (1341-1397) byl členem rodu Wittelsbachů, jenž se o politiku moc nezajímal. Jeho manželkou byla Kateřina z Gorice (1350-1391). Žofie byla neteř Václavovy první manželky královny Johanny.²⁰

3.1. SVATBA ŽOFIE BAVORSKÉ A VÁCLAVA IV.

Roku 1388 do Prahy ke králi Václavovi IV. přijíždí bavorský vévoda Fridrich, který je doprovázen svým dvorem. Na tomto dvoře je vychovávána i jeho neteř princezna Žofie. Osmadvacetiletý král byl okouzlen jak mladičkou Žofií, tak Fridrichovými diplomatickými službami. Sňatkové jednání bylo hned v plném proudu. Mělo se jednat hlavně o politickou svatbu, protože Václav IV. byl již delší dobu vdovcem a bez potomka, tak musel uvažovat o legitimním svazku pro dosažení právoplatné dynastické kontinuity. Také se stejně, jako jeho otec, snažil udržet sňatkem s Wittelsbachy klid a mír v Říši. Při vyjednávání sňatku se stal zástupcem nevěstina otce a svého bratra Jana Fridrich. Svatba byla uspořádána druhý den po začátku říšského sněmu, 2. května 1389 v Chebu. Snoubence patrně oddal králův kancléř kamminský biskup Jan.²¹ Žofie Bavorská se tak stala druhou manželkou českého a římského krále Václava IV.²² Svatební veselí trvalo osm dní. Bylo při něm možno vidět i vystoupení bavorských kejklířů, které měl porazit Václavův kouzelník Žito. Tato událost se pak vtiskla do lidové tradice. Václav IV. při této příležitosti vypsals také obecnou berni na Žofiinu korunovaci.²³

---

²⁰ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419*. Praha, 1986, s. 196.

²¹ Tamtéž, s. 196.

²² ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*. Praha, 2000, s. 37.

²³ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*. Praha, 1941, s. 146.

3.2. UDÁLOSTI PO SVATBĚ

Máme zprávy o tom, že novomanželé pobývali v Praze od 23. prosince 1389 do 21. března 1390, tedy přes vánoční svátky a masopust až skoro do Velikonoc.²⁴ Mladičká královna se těšila do Prahy na život u dvora svého muže. Praha ji ale nepřivítala moc srdečně. Doznívala tu ještě pohroma protižidovského pogromu. Ten se udál na Boží hod velikonoční 18. dubna 1389. V tento den procházel židovským ghettem kněz s oltární svátostí k zaopatření umírajícího, když po něm židé, kteří šli kolem, měli hodit pár kamenů. Kněz po tomto činu doběhl na Staroměstské náměstí a zburcoval lid. Drábové dali do šatlavy několik údajných židovských pachatelů, kteří měli být postaveni před rychtáře. Jenže se tato událost stala právě o Velikonocích, kdy si křesťané připomínají ukřižování a slaví zmrtvýchvstání Ježíše Krista. V lidech, kteří si ještě z kostela pamatovali kázání o židech, kteří nechali Ježíše ukřižovat, se vzdmula vlna odporu a začali tuto událost šířit po celém městě, samozřejmě již ve zkresleném znění. Byla svolána stráž na obranu ghetta, ale to víc lid ještě pobouřilo. Židovské ghetto bylo vydrancováno a zapáleno.²⁵ Václav IV. byl touto událostí pobouřen. Bral to jako nepřímý útok na židovskou politiku svého otce a svou osobu. Židé se totiž živili lichvou, kdy půjčovali lidem i panovníkovi peníze. Ten je za to ochraňoval jako majetek královské komory. Staré Město pražské mu za tento čin muselo vyplatit dvacet tisíc kop grošů. Tímto se nadlouho znelíbil u představitelů pražských měst.²⁶

Roku 1393 zemřela císařovna-vdova Alžběta a věnná města, které získávají královny, byla volná. Žofie je získala nejspíš až roku 1399, protože mezitím propukl několikátý spor mezi králem a arcibiskupem Janem z Jenštejna.²⁷ Ti dva spolu měli často potyčky, ovšem nyní přišlo jejich vyvrcholení. V roce 1393 propukl nový spor o obsazení kladrubského kláštera, jehož představený zemřel. Jenštejn, který jmenoval bez souhlasu nového opata, nenechal královskou stranu se k volbě vyjádřit. To Václava rozhněvalo. Jenštejn se raději z Prahy spolu se svými úředníky stáhnul. Vyslanci krále se pak pokoušely o smír, ke kterému došlo kvůli

---

²⁴ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.* Praha, 1875, s. 340.

²⁵ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 40.

²⁶ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 197-198.

²⁷ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách.* Praha, 1940, s. 31-32.

blížícímu se církevnímu svátku, a Jenštejn se vrátil do Prahy. S králem a jeho rádci se setkal za doprovodu svých úředníků, mezi kterými byl i Johánek z Pomuka. Václav byl podle všeho opilý a došlo k další roztržce, při které poručil zajmout arcibiskupa s jeho lidmi. Jenštejnovi se ale podařilo utéct. Ze zajatců se snažil vyzvědět Jenštejnovy plány. Ovšem nic nevěděli. Král tak svolil k mučení. Patrně při něm mu začala docházet vážnost celé situace. Vězně nakonec pod přísahou mlčení propustil. Johánek z Pomuka byl ale již v bezvědomí a za chvíli zemřel. Jeho tělo pak katovi pomocníci hodili z mostu do Vltavy. Jeho smrt je datovaná k 20. březnu 1393. V době baroka se pak tato událost vtiskla do podvědomí lidu legendou, při které byl Johánek z Pomuka zabit pro zpovědní tajemství Žofie. Král chtěl prý vědět jméno jejího milence, což mu Johánek odmítl prozradit.²⁸

Na konci ledna roku 1398 se uskutečnila výprava do Francie přes území kurfiřta falckraběte Ruprechta III., který chtěl Václava IV. zbavit říšského trůnu. Reprezentativní doprovod se skládal převážně z české elity a zúčastnila se ho i sama mladá královna. Výprava dorazila 25. ledna do Mohuče, další den se nacházela v Bingenu na Rýně, 28. ledna v Koblenci a dalšího dne dojeli do Trevíru. Nejpozději 5. února byli v Cáchách. 23. března dorazili do Remeše.²⁹

3.3. KORUNOVACE

Žofie byla korunovaná na českou královnu 15. března 1400. Žofiina korunovace se uskutečnila až za celých jedenáct let od svatby. Důvody, proč byla korunovace tak dlouho po sňatku, se různí. Mohlo jít o spory o nástupnictví mezi členy lucemburského rodu, kterým by se tak oddálila šance na trůn. Také se mohlo jednat o politické důvody jak vnitřní, odboj panské jednoty, tak vnější. To se týkalo Wittelsbachů a jejich svárů mezi sebou, které přenášeli i na římského krále Václava. Korunovace se totiž uskutečnila až v době, kdy v Německu už propukla bouře proti králi. Ta vedla krátce na to k jeho sesazení z římského trůnu a volbě

---

²⁸ VLNAS, V. *Jan Nepomucký, česká legenda*. Praha, 1993, s. 24-28.

²⁹ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 45.

Wittelsbacha Ruprechta Falckého za nového římského krále. Také ještě žila císařovna – vdova Alžběta Pomořanská, čtvrtá manželka Karla IV.³⁰

3.3.1. PRŮBĚH KORUNOVACE

Korunovace je zaznamenána ve staroměstské knize privilegií protonotářem Janem z Weilburka. V obecné korunovací krále a královny bychom našli hned několik rozdílů. Zmíním jen jeden důležitý na začátku. Korunovace krále začíná mnoha obřady, například průvodem na Vyšehrad či účastí na nešporách u sv. Víta. Dále v nich následuje zmínka o korunovací královny, pokračuje čtením evangelia Matoušova a mší s přijímáním pod obojím způsobem pro královský pár podle francouzského korunovačního řádu. Samotná královnina korunovace začala průvodem z královského paláce do svatovítské katedrály.³¹ Korunovace měla probíhat podle Řádu korunování české královny, který sepsal Karel IV.³²

Ráno v den korunovace pro královnu přišel do komnaty arcibiskup. Tato událost byla spojena s okuřováním a slavnostním průvodem. Byla, na rozdíl od korunovace krále, provedena v méně obřadné formě.³³

Při korunovací šel průvod z Hradu do chrámu sv. Víta. Vepředu kráčeli konšelé Starého Města pražského oblečení do stejné barvy.³⁴ V průvodu v čele konšelů šel nejvyšší písař doktor Jan z Weilburku.³⁵ Dostali nařízení přímo od královnina hofmistra Bořivoje, aby přišli na Pražský hrad v oblečení stejné barvy s rukavicemi a postříbřenými žezly. Jejich úkolem bylo vést průvod do katedrály. Byli k tomu vybídnuti samotným králem, který jim jejich účastí na obřadu připsal význam. V korunovačním řádu Karla IV. se totiž o přítomnosti měšťanů na korunovací vůbec nepíše.³⁶

---

³⁰ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 146.

³¹ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie. Řád Karla IV. a jeho užití v praxi*. Praha, 2009, s. 209.

³² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 308-309.

³³ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 210.

³⁴ Tamtéž, s. 209.

³⁵ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 308-309.

³⁶ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 209.

Pak je následovali Václav IV., Zikmund, Jošt, Prokop, Jan a další příbuzní. Za nimi kráčeli zástupci klášterů, opati těchto klášterů³⁷, antiochejský patriarcha a vyšehradský probošt Václav Králík z Buřenic, celebrující pražský arcibiskup Olbram ze Škvorce, litomyšlský biskup Jan Železný, pražský arcibiskupský oficiál Jan z Kbel, který koncelebroval korunovační mši, děkan kostela sv. Apolináře Václav z Radče a další čeští biskupové.³⁸

Představitelé panstva (páni zemští) pak nesli nebesa, pod nimiž šla Žofie. Byla prostovlasá, na hlavě perlový věnec. Na sobě měla roucho podobné kněžskému, pozlacenou kápi a sandály.³⁹

Konečnou částí průvodu byli urození páni, kteří kráčeli v průvodu s královskými insigniemi. V korunovačním řádu Karla IV. najdeme jen zmínku o komorníkovi, který měl jít v čele průvodu. Podle dochovaných záznamů korunu přinášel Jindřich z Rožmberka, jablko s křížem Jan z Michalovic a žezlo Hynek Berka z Dubé.⁴⁰

Žofiina korunovace se s řádem shodovala při doprovodu abatyše kláštera sv. Jiří na Pražském hradě, šlechticů a šlechtičen do katedrály. Královnu doprovodily ke korunovaci z jedné strany abatyše kláštera sv. Jiří Kunhuta z Kolovrat a z druhé pak švagrová a vdova po Janu Zhořeleckém vévodkyně Richardis.⁴¹ Královna byla posazena na trůn před oltář sv. Víta.⁴² Kolem chóru pak stáli staroměstští radní, protonotář s notáři a starší města.⁴³

Dále řád ukládá dvě krátká kázání. Z korunovace máme zprávu jen o jednom kázání českém od kazatele Jana z Mýta, který vysvětlil smysl královských insignií.⁴⁴ Korunovaci s potřebnými bohoslužbami pak provedl arcibiskup Olbram. Asistoval mu jeho oficiál doktor Jan Kbel a pražský kanovník Václav z Radče,

---

³⁷ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 308-309.

³⁸ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 209.

³⁹ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 146.

⁴⁰ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 209.

⁴¹ Tamtéž, s. 210.

⁴² TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.* Praha, 1875, s. 403.

⁴³ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 209.

⁴⁴ Tamtéž, s. 210.

děkan kapituly u kostela sv. Apolináře.⁴⁵ Jan Kbelá četl epištolu, Václav z Radče evangelium. Pak byla královna pomazaná.⁴⁶

Začáteční věta Žofiiny korunovace zněla: „...*illustrissima princeps et domina domina Zophia ducis Bavarorum Joannis filia, invictissima principis et domini domini Wenceslai Romanorum et Bohemie regis conthoralis legitima, coronata fuit in castro pragensi ante altare sancti Viti...*“⁴⁷ („Nejjasnější kněžna a paní Žofie, dcera bavorského vévody Jana, zákonná manželka nejneporazitelnějšího knížete a pána pana Václava, římského a českého krále, byla korunována na pražském hradě před oltářem sv. Víta.“)

Žofie byla při korunovační mši pomazána na prsou a na zádech, proto musela mít rozstřiženou tuniku. V řádu bylo obecně ustanoveno i pomazání na hlavě. Ovšem o tom, zda bylo či nebylo uskutečněno, nemáme přesné zprávy. Pak byla královně vsazena na hlavu od arcibiskupa zlatá koruna zdobena drahými kameny a perlami, která byla vzata z oltáře a hlavy sv. Víta. Musela být velmi těžká, protože ji po zbytek obřadu drželi královně nad hlavou Jindřich z Rožmberka a Břeněk Švihovský z Riesenburka a ze Skály. Na závěr mše Žofie přijímala pod obojí, jak bylo ustanoveno v českém korunovačním řádu podle francouzského vzoru.⁴⁸

Na konec byla připravena hostina pro zúčastněné. Ve zprávě jsou zmíněni radní Starého, Nového a Menšího Města pražského, kteří se prý dobře najedli a napili. Zde vidíme, že je zaznamenaná účast měšťanů jako společenské skupiny. Žofiina korunovace byla až na pomazání na hlavě provedena v duchu korunovačního řádu Karla IV. Bylo to poprvé a také naposledy, kdy byl řád použit.⁴⁹

---

⁴⁵ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 308-309.

⁴⁶ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.*, s. 403.

⁴⁷ *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (1400-1407)*. V. Brandl (ed.), Brünn, 1897, s. 27.

⁴⁸ ŽŮREK, V. *Korunovace královny Žofie*, s. 210.

⁴⁹ Tamtéž, s. 210.

3.4. KRÁLOVNIN PERSONÁL

Královninými hofmistry byli v letech 1393-1400 Jíra z Roztok, roku 1400 rytíř Bořivoj a po něm v témže roce Mikuláš z Ořecha. Jako posledním v letech 1415-1419 jím byl Jan řečený Kyjata ze Zásady. Maršálkem se stal Mikuláš z Tuhance (1415-1419), mistrem královské komory byl rytíř Bušek řečený Calta z Kamenné hory (1404). Mistr kuchyně se jmenoval Mikuláš Kněžeweský (1399) a písařem kuchyně byl Tomášek (1397-1398), který vlastnil dům na Novém městě. Kancléřem byl jmenován Štěpán (1400-1404) a kanovníkem pražským se stal Sigmund (1415-1418). Královna Žofie měla i své osobní kaplany. Jedním z nich byl farář Petr Metličanský (1419). Ve službách komorníků jsou nám známi komorníci Hanuš (1408-1412), Hroch (1411) a Jakub (1417), kuchař Mikuláš (1419) a šenkové Petr Očko (před rokem 1416), Bartoš z Čemína a panoš Petr Kočwára z Ledče (1417). Vrátnými byli Kliment (1417) a Jiří. Královniným krejčím před rokem 1406 byl jistý Kunc.⁵⁰

3.5. DĚTI V OKOLÍ BEZDĚTNÉ KRÁLOVNY ŽOFIE

Povinnost ženy ve středověku, většinou jediná, bylo rodit děti. Samozřejmě mužský potomek byl vždy očekávaný, protože se stával dědicem trůnu a majetku rodiny. S dcerami zase otcové vedli sňatkovou politiku, která pomáhala zvýšit prestiž rodového jména. Vdané ženy, jež byly ve středověku bezdětné, trpěly společensky. Okolí jim vyčítalo neplodnost a žena pak vinila sama sebe. Václav IV., na rozdíl od svých předků, nebyl netrpělivý v očekávání mužského potomka. Časem se dokonce smířil s životem bez dítěte. Z toho se mohl radovat jeho bratr Zikmund, kterému se tak otevřela cesta ke zdědění českého trůnu.⁵¹

Mateřské instinkty královny Žofie ale nezůstaly opomenuty. Na dvoře královského páru se vystřídali dva potomci od příbuzných. Prvním byla Eliška Zhořelecká, dcera nevlastního Václavova bratra Jana Zhořeleckého, který byl

---

⁵⁰ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.*, s. 24.

⁵¹ KOPIČKOVÁ, B. *Projevy mateřského citu nebo smyslu pro povinnost u bezdětné české královny Žofie?* Praha, 2007, s. 179-181.

zavražděn. Její matka Richardis zemřela kolem jedenáctého roku Elišky. Již po smrti otce se Elišky a její matky ujal královský pár. Richardis jim dala svou dceru pod ochranu. Eliška tak byla vychovávána na královském dvoře jako vlastní potomek a stala se i objektem sňatkové politiky. Zasnoubili ji s Friedrichem Mírným, Karlem Orleánským, Ludvíkem III. a Antonínem Brabantským. Ten se stal jejím manželem 16. července 1409 v Bruselu. Žofie se také nepřímo podílela na výběru manžela pro Elišku.⁵² To nám dokládá listina z 3. dubna 1410, kde jsou dány náklady na cestu do Brabantska, kam s Eliškou cestovala Žofie, která se zúčastnila i její svatby. Tyto náklady uhradilo město Most zapůjčením 400 kop grošů na cestovní útraty. Za to jim král Václav IV. prominul zaplatit královskou berní 320 kop grošů z toho roku. „*Wenceslau dei gracia Romanorum rex semper augustus et Bohemie rex. Notum facimus tenore presencium universis, quia magister ciuim, consules iurati et communitas ciuitatis Pontensis, fideles nostri dilecti, alias serenissime principi, domine Sophie, regine Boemie, consorti nostre, et illustri Elizabeth de Gorlicz, ducisse Brabancie, nepti nostre, et aliis consiliariis nostris ibidem in ciuitate Pontensi tempore abductionis prefate neptis nostre versus Brabanciam quadringentas sexagenas grossorum pragensium pro expensis ibidem factis exposuerunt ac eciam illustribus marchionibus Misnensibus ad solvendum certam pecunie summam nostro nomine annis singulis sunt asstricti; idcirco ipsos et ciuitatem ipsorum Pontensem de duabus summis berne regalis, videlicet trecentis et viginti sexagenis grossorum pragensium, ipsis alias adinstar aliarum ciuitatum pro anno presenti solvendis impositis, pro nobis et officialibus nostris quittos dicimus virtute presencium et solutos. Datum Prage anno domini MCCCCX^o, die III Aprilis, regnorum nostrorum anno Boemie XLVII°, Romanorum vero XXXIV°. – Per dominum Conradum, episcopum Olomucensem, Johannes de Bamberg.*“⁵³

Druhým mladičkým příbuzným na královském dvoře byl Žofiin synovec, syn jejího bratra Arnošta, Albrecht III. Wittelsbach. Jeho pobyt zde nám dokládá řada indicií, přesnou zprávu o něm ale nemáme. U královského dvora se mohl Albrecht nacházet již od svých sedmi let. S tím, že tu mohl vyrůstat, je spojena jeho znalost českého jazyka. Ta by byla pro něj jako budoucího českého panovníka

---

⁵² Tamtéž, s. 182-184.

⁵³ *Codex juris municipalis Regni Bohemiae. Tomus II. Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1225-1419.* J. Čelakovský (ed.), Praha, 1895, str. 1106.

důležitá. Díky tomu, že Žofie neměla děti, se mu otevírala cesta k českému trůnu jako možnému kandidátu. To se také po několika událostech stalo. V srpnu 1440 mu byl trůn nabídnut. Albrecht ho ale odmítl.⁵⁴

3.6. SMRT VÁCLAVA IV. A ŠVAGR ZIKMUND

Dne 16. srpna 1419 zemřel český král Václav IV. v Novém Hradě u Kunratic. Královna Žofie se pak sama ujala regentské vlády na čtyři měsíce. Zastupovala v ní následníka trůnu římského a uherského krále Zikmunda, který byl zvolen roku 1420.⁵⁵

Dne 27. května 1420 jel uherský král Zikmund se svou manželkou a švagrovou královnou-vdovou Žofií Bavorskou z Boleslavi na Mělník a dál do Slaného. Zde mu složili zástupci města Louny přísahu. Odtud se král s oběma královnami vydal přes Hrádek a Žebrák na Točnick prohlédnout si poklady Václava IV. Dál pak pokračoval na Karlštejn, Zbraslav, Nový hrad a Vyšehrad.⁵⁶

V létě roku 1420 Zikmund jezdil v Českém království od města k městu. Byl v Kutné Hoře, Čáslavi, Kolíně, Nymburku, Litoměřicích a dalších městech, která ho uznala za krále. Po boku s ním cestovala i jeho manželka a vdova po jeho bratru Žofie. Zikmund se v té době snažil jednat s Pražany o smíru.⁵⁷

Žofiina přítomnost na Zikmundově dvoře vedla k mnoha domněnkám, podle kterých měla Žofie zasahovat do boje Zikmunda s husity. Žofie měla stát na straně Zikmunda, i když nebyl moc úspěšný. Královnini odpůrci pak toto její postavení vysvětlovali cizoložstvím se Zikmundem. Tuto domněnku podporuje i záznam anonymního českého katolíka z roku 1422, který útočí proti Zikmundovi⁵⁸: „*S cizoložnými zvolil jsi úděl svůj. Neslyšel jsi, jak křtitel Kristův praví Herodovi: ‚Není Tobě dovoleno mít ženu bratra svého?‘ Proč tedy, jakým vlivem, jakou lstí i zoufalstvím ďábelským nepropouštíš Herodiadu, čarodějku nejhorší? Tím to snad jest, že krása Tě klame a žádostivost obrací srdce Tvé. Zatemněno a nerozumné je*

⁵⁴ KOPIČKOVÁ, B. *Projevy mateřského citu*, s. 185-187.

⁵⁵ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 79.

⁵⁶ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika*. Praha, 1979, s. 70-71.

⁵⁷ Tamtéž, s. 147.

⁵⁸ URBÁNEK, R. *Královnyn Johana a Žofie*, s. 156.

srdce Tvé a zaslepila Tě zloba ženská!“⁵⁹ Zikmund však uvažoval o Žofii, které bylo čtyřicet, jako o nevěstě pro polského krále Vladislava Jagellonského.⁶⁰

Od roku 1422 se Žofie na přání Zikmunda usídlila natrvalo v Prešpurku, dnešní Bratislavě.⁶¹ Zde bydlela v městském domě patřící paní Kaplířové, vdově po bratislavském županovi Petru Kaplířovi ze Sulevic.⁶² Její věnná města a hrady v Čechách získali husité, a tak Žofie byla odkázána na Zikmunda, který jí jako vydavatel věnného zápisu měl zabezpečit příslušnou náhradu neboli důchod. To se ale nestalo. Žofie si tak korespondovala se svými bratry, Vilémem a Arnoštem. Žádala je o pomoc, aby od krále získali splátky slíbených dávek. Pak se stávalo, že král si i od samotné Žofie vypůjčil peníze, ale nesplácel je. K roku 1427 se jednalo o dluh dvacet pět tisíc zlatých. Král nakonec přislíbil, že ji v Uhrách bude splácet šest tisíc zlatých ve čtyřech splátkách. Tuto úmluvu nedodržel, protože o rok později narostl dluh na třicet tisíc zlatých. Žofie tak prodávala své svršky a jmění. Dlužna byla dvořanům a čeledi.⁶³

Jisté zprávy dokládají, že Žofie se dvorem na tom nebyla finančně zas až tak špatně. Svědčí o tom fakt, že nechala v chrámu sv. Martina v Bratislavě vybudovat kapli, která byla po ní pojmenována „*kaplí královninou*“. V kapli se měly nacházet dva kamenné oltáře a železná mříže. Z pozůstalosti se dozvídáme o jejím majetku v šesti truhlách.⁶⁴

3.7. SMRT ŽOFIE BAVORSKÉ

Královna Žofie Bavorská zemřela 4. listopadu 1428 v Bratislavě. Hlavní pozůstalost hrady Potštejn a Bradlce měli zdědit její bratři a synovec Albrecht. Ovšem Zikmund byl zase překážkou, takže nakonec nic nedostali. Hrad Bradlec získal Hynek Krušina z Lichtenburka a hrad Potštejn Půta z Častolovic. Nemáme ani zprávy, že by příbuzní dostali dluh třicet tisíc zlatých nebo alespoň její věci. Její

---

⁵⁹ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*. Praha, 1941, s., s. 156.

⁶⁰ Tamtéž, s. 156.

⁶¹ Tamtéž, s. 156.

⁶² KOPIČKOVÁ, B. *Písemnosti z pozůstalostního řízení po úmrtí české královny-vdovy Žofie*. Brno, 2006, s. 485.

⁶³ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 156-157.

⁶⁴ Tamtéž, s. 157.

přání být pohřbena v rodinné hrobce v Bavorsku s náležitým zádušním zařízením, také nebylo vyplněno. Byla pochována ve své kapli v Bratislavě a tam zapomenuta. Kaple pak byla přiřčena Kunhutě, manželce Přemysla Otakara II. Až časem jsme se začali znova zajímat o královnu – emigrantku.⁶⁵

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 157-158.

4. ŽOFIE, VÁCLAV IV. A ZIKMUND: PRVNÍ ZAJETÍ VÁCLAVA IV.

Václav IV. nebyl jako jeho otec. Stal se nerozhodným panovníkem obklopený královskými rádci a svými oblíbenci. Toho využili šlechtici, kteří se chtěli začít podílet na řízení země. Zde je vidět začátek stavovství. Václavovi vytýkali jeho spolupracovníky pro jejich málo urozený původ, pronajímání úřadů v justici, které pak byly zaujaté, a králem jmenované nižší šlechtice, kteří neplnili úlohu ochránců zemského míru. Také chtěli vymezit zásahy panovníka do jejich rodového majetku v případě odúmrťe či poručnictví.⁶⁶ S panstvem⁶⁷ se spojil markrabě Jošt, a tak 5. května 1394 v Praze založili panskou jednotu. Nejvyšší purkrabí Ota z Bergova svolal pak vojsko k urovnání sporu mezi Borešem ml. z Rýzmburka a zemany z jeho okolí. To vojsko bylo ale použito proti králi.⁶⁸

Václav IV. byl 8. května 1394 zajat panskou jednotou u Králova Dvora. Jednota se pak chtěla ujmout moci v království. Ze začátku sklidili odpor. Až po jmenování Jošta hejtmanem českého království, se k jednotě začali přidávat další páni. Jednota plánovala svolat zemský sněm. To ale přerušilo zasedání dvorského soudu dne 5. června 1394, kde bylo vidět, že ne všichni chtějí svrhnout Václava z trůnu. 7. června vyzval Jan Zhořelecký v listu k osvobození Václava IV. z vězení a sám se připravoval k tažení. Panská jednota po těchto událostech opustila Prahu a krále převezla až na hrad Wildberg u Lince. Jan Zhořelecký mezitím dobyl Nové a Staré Město pražské. Pak se s vojskem vydal osvobodit Václava. Na pomoc mu přišli oddíly pomoranského vévody Svantibora III. a Ruprecht III. se svým vojskem. 30. června 1394 začalo vyjednávání míru. Panská jednota chtěla beztrestnost a vydání několika hradů a dolů v Kutné Hoře. Václav IV. byl propuštěn 1. srpna 1394. Král dodržel jen podmínky amnestie, ostatní dohody zrušil. Janu Zhořeleckému se od něj vděčnost nedostala, skončil zadlužený kvůli vypůjčovaným penízům na vojsko. A panská jednota se dále rozšiřovala o nové členy. 30. května 1395 pak král stvrdil jednotě většinu požadavků.⁶⁹

---

⁶⁶ BOBKOVÁ, L.; BARTLOVÁ, M. *Velké dějiny zemí koruny české IV.b.* Praha, 2003, s. 348-349.

⁶⁷ Jindřich z Rožmberka, Jindřich st. z Hradce, Vilém III. z Landštejna, Břeněk ze Skály na Švihově, Ota z Bergova, Jindřich Berka z Dubé na Hohnsteinu, Boreš ml. z Rýzmburka, Jan Michalec z Michalovic na Mladé Boleslavi, Boček z Kunštátu na Poděbradech

⁶⁸ BOBKOVÁ, L.; BARTLOVÁ, M. *Velké dějiny zemí koruny české IV.b.*, s. 352.

⁶⁹ Tamtéž, s. 352-357.

4.1. SPORY LUCEMBURSKÉ DYNASTIE

V českých a moravských zemích probíhalo mnoho střetů. Mezi nimi byl i spor mezi uherským králem Zikmundem, moravským markrabětem Joštem, litomyšlským biskupem Janem IV. Železným a panem Otou z Bergova proti moravskému markraběti Prokopovi, který stál na straně Václava IV. a bránil českou zemi nejednou proti obsazení Zikmundem. Právě proto se Zikmundova strana potřebovala Prokopa zbavit. A tak koncem roku 1399 ohlásili pražskému arcibiskupovi Olbramovi ze Škvorce, že za všechny spory v království může právě Prokop. Uherský král tak přímo nabádal arcibiskupa k válečnému tažení proti markraběti. V tomto přesvědčení arcibiskupa utvrzoval i fakt, že Prokop byl dán již podruhé 1. července 1399 papežem Bonifácem IX. do klatby kvůli své církevní politice. Za tuto rozepři si mohl ale Prokop sám. Zabral totiž násilnou cestou některé hrady, městečka a statky olomouckého biskupa Jana Mráze. Ten ale ovšem zabrané majetky dal do zástavy králi Zikmundovi za pět set kop pražských grošů. Prokop se tak dostal do sporu se Zikmundem. Zikmund se svými spojenci vyhlásili Prokopovi válku. K válce ale nedošlo, protože špatné zprávy z říše donutily strany, aby přijaly Václavův výrok ke smíru. Tento akt měl být zpečetěn korunovací Žofie Bavorské na českou královnu.⁷⁰

Václav se ale stejně musel brzy vydat do Říše obhájit svůj říšský titul krále. V českém království také znovu propukl spor mezi členy lucemburské dynastie. Ten ovšem zase oddálil Václavovu říšskou cestu. Nakonec po svolání několika sněmů, na které se král nedostavil, arcibiskup Jan II. Nassavský vydal 20. srpna 1400 listinu, kterou sesadil Václava IV. z říšského trůnu.⁷¹

Mezi Václavem a jeho bratrem Zikmundem se začaly vztahy v roce 1401 zlepšovat. Zikmund byl zajat v Uhrách, kam mu Václav poslal na pomoc vojsko a i finanční hotovost na cestu domů. Koncem roku 1401 se spolu sešli v Kutné Hoře a zdrželi se tam až do začátku ledna 1402. Tady rozebírali společný postup proti nepříteli Ruprechtu III. Falckému, který plánoval římskou jízdu pro získání císařské koruny. Také zde vydali několik listin, z nichž první vydaná 1. ledna 1402 byla odeslaná představitelům města Bologne a upozorňovala na cestu Ruprechta III.

---

⁷⁰ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 307-308.

⁷¹ Tamtéž, s. 309-314.

Falckého. Představitelé města nabádala k odporu a zamezení průjezdu. Ruprecht se ovšem střetl již 21. října 1401 s vojskem u bran města Brescie, které vyslal milánský vévoda Giangaleazz Visconti. Římská jízda nakonec skončila nezdarem.⁷²

4.2. DRUHÉ ZAJETÍ VÁCLAVA IV.

Míšeňská vojska v létě roku 1401 stanula na českém území a šla k Praze. Václav IV. ale neučinil nic. Musel zasáhnout až markrabě Jošt s panskou jednotou. Předtím si ale nechali potvrdit své požadavky. Jak Václav, tak hlavně panská jednota se obrátila k Zikmundovi o pomoc. Z Říše se totiž vydal nový římský král Ruprecht Falcký na cestu pro císařskou korunu.⁷³

Další jednání se uskutečnilo v Hradci Králové. Český král tu byl přítomen od 10. ledna 1402 s královnou Žofií a královským dvorem. Zikmund dorazil 2. února 1402. Po třech dnech se dohodli.⁷⁴ Václav jmenoval Zikmunda správcem Českého království. Za to mu měl Zikmund pomoc se získáním císařské koruny. Zikmund hned svolal zemský sněm, kde panská jednota získala své požadavky. V únoru 1402 si Václav uvědomil své činy a nejspíš na jeho přání obsadil markrabě Prokop Jihlavu. Následovalo zajetí Václava IV. Zikmundem 6. března v Králově Dvoře. Zikmund zajetí zamaskoval prohlášením, že spolu s králem jede do Itálie pro císařskou korunu. Václav byl mezitím na Pražském hradě pod dozorem nejvyššího purkrabího Jindřicha z Rožmberka. Odmítl však pečetit a vydávat listiny.⁷⁵

V českých zemích se pomalu začínala formovat opozice proti Zikmundovi. Ten rozhodl Václava v srpnu převést na hrad Schaumburg u Lince. Zde ho zastihla zpráva o smrti Giangaleazza Viscontiho. Tím se stala cesta pro císařskou korunu ztracena. Václav pak byl převezen na podzim do Vídně pod dohled vévodů Habsburských. V českých zemích se mezitím zvedla opozice proti Zikmundovi a panstvu. Nižší šlechtici zůstali věrni Václavovi a k nim se postupně přidávali další.

---

⁷² Tamtéž, s. 332-333.

⁷³ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 72.

⁷⁴ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 334.

⁷⁵ ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 72-74.

Zikmund v Uhrách posbíral vojsko a v prosinci 1402 vpadl do Čech a šel ke Kutné Hoře. Ta se neubránila a byla poražena. Zikmund si vyžádal velké výkupné, včetně Václavových pokladů. V Čechách se ale nezdržel. Spěchal do Uher, protože neapolský král Ladislav, rodem Anjouovec, si začal dělat nárok na uherský trůn.⁷⁶

Václav pak z Vídně, kde mu snížili ostrahu, utekl na projížďce 11. listopadu 1403. Po jeho návratu do Českého království došlo k upevnění lucemburské dynastie. Prokop zemřel 24. září 1405, Zikmund byl zaměstnán v Uhrách. Staré Město pražské muselo zřít nově brány a jmenovat nové konšely, již české. 5. ledna 1405 vydal listinu pro panskou jednotu, která umožňovala dohled nad dodržováním zákonnosti v krajích, tzv. popravcům, jmenovaným z řad vyšší šlechty. Tím si naklonil i ji.⁷⁷

Roku 1402 – 1403, při další bouři proti Václavovi, žila Žofie ve svém věnném městě Hradci Králové. Věnná města ve východních Čechách Žofie obdržela před svou korunovací. Díky dobré správě jmění mohla časem rozšířit svůj majetek o další panství. Tak roku 1409 koupila panství potštejnské s městem Kostelec nad Orlicí. Další projev se týkal její zbožnosti. Zakládala drobné i větší církevní nadace. V těchto aktivitách se nejspíše vypořádávala s ponížením svého manžela v Říši, sesazením z říšského trůnu a zajetím, a také se smířovala s bezdětností.⁷⁸

Při věznění krále ve Vídni, musel Václav napsat statek Albrechtice u Týniště na předního pána Zikmundovy strany Jana Krušinu z Lichtenburka. Tento hrad patřil ovšem k věnu královny. Po skončení zajetí se Krušina o Albrechtice nezajímal. Zájem projevilo až jeho syn, také Jan Krušina, který se začal roku 1411 o zástavu hlásit u zemského soudu. Soud rozhodl ve prospěch královny, s odůvodněním, že zápis v deskách zemským má větší váhu než list od krále. To se ale nelíbilo jak Janu Krušinovi, tak jeho synovi Hynkovi. Roku 1414 s ním vedla Žofie válku o tento hrad. V této události nemáme žádné informace, že by ji Václav IV. jakkoliv pomohl. O pomoc pro Žofii tu pak prosil král Zikmund, který nechal zapsat věnná města na královnu dne 10. září 1412. Panu Čeňkovi z Vartenberka poslal 24. března 1414 list, aby královně pomohl k znovuzískání věna. Válku pak

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 75-77.

⁷⁷ Tamtéž, s. 77-78.

⁷⁸ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 150-151.

ukončilo příměří, které za Žofii dohodl její hofmistr Jan Kyjata ze Zásady. Spor měl být vyřešen nakonec rozsudkem pana Čeňka z Vartenberka a arcibiskupa Konráda z Vechty. Hrad Albrechtice získala královna. Roku 1416 proběhl ještě dozvuk války odbojem Václava z Jenštejna na Bradlci, který sídlil nedaleko Krušinova hradu Kumburka. Žofie ho porazila a získala Bradlec a hrad Lichnici na Čáslavsku.⁷⁹ Hrad Lichnice získala za neznámých okolností, nejspíš zápisem od krále, který sám roku 1410 hrad vyplatil.⁸⁰

4.3. POSLEDNÍ LÉTA VÁCLAVOVY VLÁDY

Václav IV. se vydal na svou poslední velkou cestu roku 1408. Jeho cesta vedla do Lužice. Ze zachovalých listin z 27. srpna až 26. září 1408 jel král přes Žitavu. Jeho průvod byl velmi reprezentativní. Doprovázela ho česká královna Žofie, členové královské rady Lacek z Kravař, Beneš z Choustníka a Mikuláš Bohatý, probošt chotěšovského kláštera Sulek, nezerský biskup Mikuláš a další dvořané. Z Žitavy král jel do Budyšína vyřešit tu trvající lidovou vzpouru proti městské radě. Odtud pak vyjel do Zhořelce a Vratislavy. Tady měl král za úkol vyřešit otázku církevního schizmatu. Cesta do Čech vedla přes Kutnou Horu, kde se král určitý čas zdržel.⁸¹

Když umřel Ruprecht III. Falcký, tak zase dostali Lucemburkové příležitost k obnově svého postavení v Říši. Roku 1409 se Václav IV. začal chystat na výpravu pro císařskou korunu. Ovšem brzy zjistil, že sám na to nestačí. Proto se spojil s Joštem. Tomu slíbil titul říšského krále. Za to ho Jošt bude respektovat jako staršího římského krále, Václav IV. i po sesazení stále tento titul používal, a pomůže mu získat císařskou korunu. Překvapivě se spolu nespolečili proti Wittelsbachům ani rozhádaným kurfiřtům, nýbrž proti Zikmundovi, který také chtěl získat titul římskoněmeckého krále. Ve Frankfurtu nad Mohanem 20. září 1410, v den volby, nebyli straníci Zikmunda vpuštěni do kostela sv. Bartoloměje. Nakonec kurfiřt falcký a arcibiskup trevírský dali Zikmundovi své hlasy na

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 153.

⁸⁰ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 33-34.

⁸¹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 579-581.

hřbitově. Zikmund pak sám sobě dal hlas markraběte braniborského. Tím ale již ve skutečnosti nebyl, protože tento titul připadl Joštovi. Takže tento hlas byl neplatný. Jošt při volbě získal pět hlasů. Tak se najednou stalo, že titul římského krále měli všichni tři Lucemburkové. Byla to krásná analogie ke třem papežům. 18. ledna 1411 zemřel Jošt a Václav se musel dohodnout se Zikmundem, který tak získal Braniborsko. Za to si Václav ponechal říšské insignie. Při nové volbě římského krále se jím pak stal 21. července 1411 Zikmund.⁸²

V květnu roku 1410 bydlela Žofie s Václavem u děkana sv. Apolináře, kde si Václav zřídil dvůr. Další královny dvory se nacházely u Prašné brány, u Černého orla a na Zderaze.⁸³

Kronikář Edmund se nám zmiňuje o přijetí rakouského vévody Arnošta Václavem IV. na Karlštejně v říjnu roku 1413. Správné datum tohoto setkání je ale 1412. Konala se zde slavnostní hostina, při níž byla přítomna i královna Žofie.⁸⁴

Od roku 1413 bydlela Žofie se svým dvorem v Praze ve velkém domě na Staroměstském náměstí, který ji král daroval. Ten ho získal po smrti Jošta. Král sám bydlel ve dvoře na Zderaze. Bylo to snad z nedostatku místa na Zderaze a i jistého ochladnutí bezdětného manželství.⁸⁵

Roku 1413 umírá Jíra z Roztok a král Václav IV. věnuje jeho odúmrtí Jindřichovi z Lažan, Lautovi z Hlázovic a mistru Vavřinci z Březové. Jedná se o úrok z Mělníka, z Nového Města pražského a ze vsi Brozánky. To se nelíbilo královně Žofii, protože město Mělník bylo jejím věnným městem, a synovi zemřelého Petru z Dražobuzevsi. V dlouhotrvajícím sporu, kdy Vavřinec zastupoval i dva další jmenované, obhájili své právo. Ovšem brzo na to došlo k prvním bouřím, takže okamžitý zisk nebyl asi žádný.⁸⁶

---

⁸² ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V.*, s. 130.

⁸³ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 19-20.

⁸⁴ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 598.

⁸⁵ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 153.

⁸⁶ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika*, s. 306.

4.4. ÚMRTÍ A POHŘEB VÁCLAVA IV.

16. srpna 1419 zemřel český král a manžel královny Žofie Václav IV. Královna Žofie nepohřbila ihned svého manžela, místo toho mu chtěla vystrojit pohřeb hodný krále. Jeho tělo bylo na její příkaz nabalzamováno a 18. srpna vystaveno v kolegiálním chrámu sv. Petra a Pavla. Pohřební slavnosti se ale již nekonaly. V pražských městech totiž vypukly nepokoje.⁸⁷ Naproti Vyšehradu začal hořet Kartouzský klášter.⁸⁸ Proto v noci z 20. na 21. srpna 1419 bylo tělo Václava IV. tajně přepraveno z Vyšehradského chrámu na Pražský hrad.⁸⁹ Tělo ale neputovalo přímo na Hrad, strážní s ním jeli oklikou, aby lid nic nezpozoroval. Cesta vedla přes Zbraslav, dolů po řece a ráno kolem třetí hodiny dorazili na Hrad. Mrtvý král byl oblečen do rubáše a uložen do jednoduché dřevěné rakve.⁹⁰ Zde byl uložen do Svatováclavské kaple Svatovítského chrámu. Mezitím se čekalo na uklidnění nepokojů. Z pražských měst ale klid nepřicházel. Tak v noci bylo tělo nakonec zase tajně převezeno lodí na Zbraslav.⁹¹ V noci po 1. říjnu bylo převezeno jedním vozatajem v doprovodu dvou sluhů potají na Zbraslav, kde si král přál po smrti spočinout.⁹²

Václav IV. byl pohřben asi 2. října cisterckým opatem Janem za přítomnosti několika mnichů, konvršů, rybářů a pekařů.⁹³ Obřady byly vykonány v tichosti bez slavnostní pompy. Revoluční události mu ale nedopřály klid ani po smrti. Roku 1420 byla Zbraslav vzata útokem a zničena. Klášter byl vypálen a pohřebiště přemyslovských králů, včetně hrobu Václava IV., zneuctěno. Královu mrtvolu po tomto řádění pochoval pak tajně na své vinici rybář Moucha. Za tři roky si až lid vzpomněl na svého krále a vypsál odměnu za jeho hrob. Nakonec byl Václav IV. slavnostně převezen na Vyšehrad a 25. července 1424 pohřben ve Svatovítském chrámu vedle svého otce Karla IV.⁹⁴

---

⁸⁷ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 606-608.

⁸⁸ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl IV.* Praha, 1879, s. 7.

⁸⁹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 606-608.

⁹⁰ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl IV.*, s. 7.

⁹¹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 606-608.

⁹² TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl IV.*, s. 14.

⁹³ ČORNEJ, P. *Světla a stíny husitství.* Praha, 2011, s. 213.

⁹⁴ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 606-608.

5. ŽOFIE BAVORSKÁ A HUSITSTVÍ

Na kázáních Mistra Jana Husa bychom našli zastoupené všechny vrstvy, královnu s královskými dvořany, měšťany, řemeslníky, sedláky.⁹⁵ Roku 1403, po sesazení Václava IV. z říšského trůnu, byly přerušeny styky s papežským dvorem Bonifáce IX. Královna, která již předtím navštěvovala kázání v Betlémské kapli, měla nyní příležitost veřejně se zastat Mistra Jana Husa. To se stalo na podzim roku 1410.⁹⁶

5.1. VIKLEFOVY SPISY

V roce 1410 přišel zákaz kázání na místech „soukromých“ kvůli sporu o Viklefovy knihy. Tento zákaz se týkal i Betlémské kaple. Hus, jenž kázal dál, byl tímto dán do klatby.⁹⁷ Tu vynesl arcibiskup Zbyněk. Ten totiž nechal Viklefovy knihy prohlásit za bludné a spálit. Proti klatbě se okamžitě postavili Husovi přívrženci, někteří přední šlechtici a hlavně Václav IV. se svojí manželkou Žofíí Bavorskou.⁹⁸

Spor o Viklefovy knihy v Českém království zda je spálit či nikoliv se tu rozhořel naplno mezi pražským arcibiskupem Zbyňkem a Mistrem Janem Husem. Král Václav IV. napsal osobně dne 2. září 1410 papeži Janu XXIII. list, ve kterém se ptal, proč papež začal vyšetřovat české země a lid obvinil z kacířství. Žádal také o zrušení rozsudku podaného arcibiskupem Zbyňkem, který v něm zakazuje kázat v pražských kaplích a nařizuje spálit Viklefovy knihy. Podobný list poslal i kardinálskému kolegiu a komisi složené z kardinálů Oddona Colonna, Jindřicha Neapolského a Rainalda de Brancatiis, u kterých rovněž žádal o zrušení rozsudku. Papeži poslala dva listy v podobném duchu česká královna Žofie. Představitelé české šlechty a konšelé Starého Města pražského také zaslali své listy. Oni sami

---

⁹⁵ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 151.

⁹⁶ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 34-35.

⁹⁷ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 152.

⁹⁸ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 68.

požadovali zrušení klatby a trest za spálení Viklefových spisů. Pozadu nezůstal ani rektor pražské univerzity Jan Ondřejov.⁹⁹

Vyslanec českého království u papežské kurie Jeroným Seydenberg ale krále Václava IV. zradil a snažil se, aby papež dal povolení k tažení proti Husovi a k pálení Viklefových knih. Papež Jan XXIII. předal celou tuto událost v Českém království k vyřešení kardinálu Oddonu Colonnovi. Ten ihned dne 25. srpna 1410 napsal českému arcibiskupovi Zbyňkovi, aby dále pokračoval ve svém boji proti Husovi a jeho stoupencům. Colonna v dopise označil Husa za „*svůdce lidu a nalézače bludů*“ a nařizoval mu, aby se dostavil osobně před jeho soud. To bylo velmi rychlé, neboť papež se ještě nerozhodl, jaký postoj bude ohledně Husa zastávat. List dorazil do Prahy 20. září 1410. Král s královnou okamžitě písemně reagovali. 30. září 1410 napsal Václav IV. dopis papeži Janu XXIII. a kardinálu Colonnovi, ve kterém žádal o osvobození Husa od žaloby před církevním soudem. Rovněž upozornil, že v Českém království nikdo z lidu nebyl obviněn z kacířství při čtení knih. S listem ke kardinálovi vyslal své dva vyslance, doktora práv Jana Náze a M. Jana Kardinála z Rejnštejna, kteří kardinálovi měli podat podrobnější informace o nepokojích v Českém království a možnostech krále tyto nepokoje uklidnit. Královna zaslala vlastní listy papeži a kardinálu Colonnovi, ve kterých se přimlouvala jako její manžel za Mistra Jana Husa. Též žádala o zproštění klatby. Za tvůrce této situace pak označila Husovi nepřátele a varovala před lidovými bouřemi, které mohou nastat, bude-li Hus dál stíhán.¹⁰⁰

Jan Hus nakonec odjel obhájit své kázání do Kostnice. Tady byl zajat za kázání bludů, obviněn z kacířství a 6. července 1415 upálen. Ve vězení vzpomínal na krále Václava IV. a královnu Žofii. Odtud jim také poslal po svých přátelích poděkování za to, že se snažili o jeho vysvobození. Mincmistr Petr Zmrzlík a jeho paní Anna měli vyřídít královně od Husa poděkování za všechno dobré. Jan z Chlumu ji měl pozdravovat.¹⁰¹ (Příloha č. 1)

---

⁹⁹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 434-435.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 435-436.

¹⁰¹ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.*, s. 585.

5.2. PO SMRTI MISTRA JANA HUSA

Po Husově smrti se královna začala přiklánět víc k husitství. V roce 1416 Žofii a Václava IV. žalovali čeští katolíci u kostnického koncilu. Větší výhrady měli k Žofii. Nelíbilo se jim, že teď podporuje M. Jana z Jesenice, který byl v klatbě, podporuje veřejně utrakvisty a katolické faráře vyhání ze svých panství. Roku 1417 utrakvisty začal podporovat i Václav, protože se mu nelíbilo jednání kostnického koncilu, českých katolíků a Zikmunda. Jak se zvyšoval Žofiin vliv na krále, tak přibývalo i útoků na ni. Český anonym roku 1417 zanechal v legendě o sv. Ludmile poznámku, kde zpodobnil Žofii jako vlčici k protikladu české svěřice, která vyvolává s královými oblíbenci ve Václavovi nenávist a zuřivost.¹⁰²

Kolem Vánoc roku 1418 dorazil do Prahy Žofiin bratr Arnošt. Po cizině se totiž začaly rozšiřovat zprávy o podpoře českého kacířství králem a královnou. Žofie se s ním sešla. Vytýkal jí její postoj a snažil se jí přesvědčit k nápravě. Když však pronesla, že ve své víře hodlá i umřít, dal jí políček a hned odjel.¹⁰³

V roce 1418 přišlo do Prahy asi 40 mužů s ženami a dětmi, kteří se nazývali pikardští. Měli být vyhnáni svými preláty, a tak přišli do Království českého. O tom se totiž doslechli, že zde vládne evangelická svoboda. Pražané je přijali a dali jim jídlo. I sama královna Žofie se svými dvořany je chodila navštěvovat a s boháči je štědře podporovala. Pikardští moc často na bohoslužbu nechodili, nepřijímali pod obojí a neměli svého kněze. Nacházel se v jejich blízkosti jen člověk, kterého nazývali latiník. Ten jim předčítal knihy v jejich jazyce. Časem odešli zase dál.¹⁰⁴

Žofie se začala stávat silnou přívrženkyní reformy. Toho si všimnul i papež Martin V. 20. února 1419 byla v Uherské Skalici obžalována. Měla během třiceti dnů přijet do Hodonína před soud papežského nuncia Fernanda z Luccy. Byla žalovaná za ochranu Viklefova, Husova a Jeronýmova kacířství.¹⁰⁵ Ve skutečnosti šlo jen o planou hrozbu. Celé to zorganizoval biskup Fernando, původně Španěl, který znal kanonické právo a vydal na královnu žalobu. Viděl v ní totiž velkou překážku katolické strany u dvora.¹⁰⁶ Není známo, jestli soud proběhl. Stalo se ale

---

¹⁰² URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 153-154.

¹⁰³ Tamtéž, 1941, s. 154.

¹⁰⁴ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika*, s. 148-151.

¹⁰⁵ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 154.

¹⁰⁶ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 77.

to, že Václav vyslal poselstvo do Skalice. Výsledkem bylo vrácení farních kostelů, které byly dány husitům, katolíkům. Žofie ztratila důvěru husitské veřejnosti. Bylo jasné, že když král nebude husitům nakloněn, tak nemůže v zemi existovat ani husitská královna.¹⁰⁷

5.3. ODKLON OD HUSITSTVÍ

Po tomto období se Žofie od husitů úplně distancovala. Po smrti Václava IV. ji nový nástupce na český trůn Zikmund učinil vladařkou království. Mezi ní a husity převládala jen neutralita. Po čtyřech měsících, na konci roku 1419, předala v Brně vládu země do rukou Zikmunda. Po tomto aktu byla královna odkázána na Zikmunda. Dva roky pak strávila v jeho družině.¹⁰⁸

5.3.1. ČTYŘMĚSÍČNÍ VLÁDA ŽOFIE BAVORSKÉ

Počátkem října 1419 Oldřich z Rožmberka s některými českými pány přislíbili v dopise královně Žofii pomáhat v dodržování práva a řádu zemského v Českém království.¹⁰⁹

Po smrti krále Václava se lid v Praze, který uznával přijímání pod obojí, začal srocovat a sjednocovat. V Praze ničil kostely a kláštery. Rozbíjel v nich vše, co mu přišlo pod ruku. 17. října 1419 povolala královna Žofie s nejvyšším purkrabím Čenkem z Vartemberka a z Veselí, Vilémem Zajícem z Házmberka a Janem Chudobou zvaným Ralsko na pomoc proti Pražanům Němce a jiné cizince. S nimi zabrali Pražský hrad, Strahovský klášter, klášter sv. Tomáše na Malé Straně a arcibiskupův dvůr. Bojovali proti Pražské obci, která nesouhlasila s jejich přítomností a stála za přijímáním z kalicha.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 155.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 155.

¹⁰⁹ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka I. 1418-1437*. B. Rynešová (ed.), Praha, 1929, s. 12, č. 19.

¹¹⁰ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika*, s. 34.

4. listopadu roku 1419 táhli z Tábora na Prahu lidé, ke kterým pražští kněží povolali další na pomoc ze Starého a Nového Města pražského. Vedl je Mikuláš z Husi. Královští na to zareagovali postavením zálohy na obranu Pražského hradu. Pražský lid vytáhl na most, odkud na něj z Hradu, arcibiskupova dvora a z domu saského vévody, stříleli z děl královští a snažili se mu zamezit přechod na Malou Stranu. Pražská obec nakonec Malou Stranu dobyla. Královští mezitím uprchli ze svých stanovišť na Pražský hrad. Po bojích zbylo na obou stranách několik mrtvých. Lid pražský navíc získal zbraně, koně a další věci, které se královským nepodařilo pobrat. Celou noc pak vyzváněly zvony na poplach. Královna Žofie společně s Oldřichem z Růže po půlnoci Pražský hrad opustili a utekli. Královští vydrželi v záchraně Pražského hradu před dobytím. Večer pak několik málo Pražanů bylo na Malé Straně, když se královští odhodlali vyjít a z malostranské radnice vzít poklady a obecní knihy. Pak radnici se sousedními domy zapálili.¹¹¹

5. listopadu bojovali lidé ze Starého a Nového Města s královskými na Malé Straně. Ti za pomoci ohně zničili školu sv. Mikuláše a několik domů pod Hradem. Také získali pár zajatců a vrátili se zpět na Hrad. Pražané zas zničili arcibiskupský dvůr a několik domů. Královští z královských pokladů pak najímali lid proti Pražanům. Ten barikádoval cesty do města s přísunem potravin a byl na baštách a opevněních. 6. listopadu potom dorazili na čtyři tisíce tábořských a střetli se s královskými v blízkosti Knína, kde vyhráli a královské zahnali.¹¹²

13. listopadu byl uzavřen mír mezi královnou Žofií, nejvyšším purkrabím Čěnkem z Vartemberka, Oldřichem z Rožmberka a dalšími pány a hejtmany s obcí Pražskou. Mír měl trvat do 23. dubna 1420¹¹³ a za jeho porušení byla ustanovena pokuta padesát tisíc kop. Královna slíbila, že bude v zemi hájit Boží zákon a udělí svobodu přijímání pod obojí. Pražská obec na oplátku zanechá boření a hanobení kostelů, klášterů a vrátí Vyšehrad zpět královně a pánům. Tábořští se po těchto dohodách vrátili domů.¹¹⁴

Někteří tábořští kněží začali hlásat příchod Krista hněvajícího se na tento svět. Tento svět má podle nich skončit a všichni zlí lidé umřít. Hodní lidé mají pak

---

¹¹¹ Tamtéž, s. 36.

¹¹² Tamtéž s. 36-39.

¹¹³ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka I.*, s. 12, č. 21.

¹¹⁴ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika*, s. 39.

přežít jen v pěti vyvolených městech - Plzni, Žatci, Lounech, Slaný a Klatovech. Do Plzně po uzavření míru přišli lidé, kteří nechtěli přistoupit na příměří s Žofíí a pány. Mezi nimi byli také pan Břeněk ze Švihova, pan Valkoun z Adlaru a Jan Žižka se svou družinou. Z Plzně pak vyhnali ty, kteří nepřijímali pod obojí. Bořili kláštery, kostely i dvory v okolí. Proti nim vytáhnul pan Bohuslav Švamberk. Byl ale poražen. To už zasáhla i sama královna Žofie s pány a úředníky, která poslala vojsko na obléhání města a okolních bašt. V těchto dnech zaslal uherský král Zikmund do Českého království list, kde dával najevo svůj nesouhlas s kalichem a nařizoval všem pánům a královským úředníkům, především hofmistrovi, nejvyššímu purkrabímu království, purkrabím královských hradů, purkmistrům, konšelům a rychtářům měst, aby stíhali viklefovce a husity.¹¹⁵

---

¹¹⁵ Tamtéž, s. 45-46.

6. ÚMRTÍ KRÁLOVNY ŽOFIE BAVORSKÉ

Jsou známa dvě data Žofiiny smrti. První datum úmrtí 28. září 1425 je napsáno ve Starých letopisech.¹¹⁶ To ale vyvrací dopis, který dne 13. prosince 1427 napsala královna Žofie v Bratislavě svému bratru Arnoštovi do Mnichova.¹¹⁷ Podle všeho reálné datum smrti české královny bylo 4. listopadu 1428, které zaznamenal kronikář bavorských vévodů Hans Ebran von Wildenberg. V dochované listině ze dne 25. listopadu 1428 pak stanovují bavorští vévodové zástupce v Bratislavě po smrti své sestry. Další dopis pochází od Jana Železného z 12. prosince 1428 a zabývá se Žofiinou pozůstalostí. Na chvíli byl veden rok 1429 také jako možné datum Žofiiny smrti. Tento zmatek zapříčinil archivář rodiny Wittelsbachů, kterého spletlo datum zápisu druhé části závěti ze dne 12. září 1429. Archivář nejprve datoval úmrtí české královny do roku 1429. Potom ovšem zařadil toto datum do širších souvislostí a vypožoroval, že v závěti chybí běžné nezbytnosti. Jeho závěr nakonec zněl, že se nejedná o závět', ale o výtah ze závěti. Tím uznal rok 1428 jako možné datum smrti české královny.¹¹⁸

6.1. ZÁVĚŤ KRÁLOVNY ŽOFIE, FORMÁLNĚ PRÁVNÍ STRÁNKA

V testamentu královny Žofie najdeme rozdělený majetek na nemovitý a movitý. Do movitého majetku jsou zařazeny klenoty, šatstvo a ostatní předměty, které byly uschovány v šesti truhlách. Závět' královny Žofie je tvořena dvěma částmi. Pak je k ní ještě dodaná listina kardinála Jana Železného s datem 10. července 1430.¹¹⁹ (Příloha č. 4)

Edici první části závěti vydal Andreas Felix Oefelius. Listina je subjektivně formulovaná. V úvodu se nachází intitlace, pak následuje tzv. sana-mente formule, narace a část dispozice. Konečná část chybí. V textu také nenacházíme koroboraci,

---

¹¹⁶ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace k testamentu královny Žofie s přihlédnutím k pozůstalostnímu inventáři*. Praha, 2006, s. 123.

¹¹⁷ KOPIČKOVÁ, B. *Mnichovský fascikl č. 543 : korespondence královny Žofie z období březen 1422 – prosinec 1427. Dodatky ke studii F. M. Bartoše*. Praha, 2001, s. 134.

¹¹⁸ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 123-124.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 122-124.

jména svědků v eschatokolu a datum. V poslední větě si královna přeje, aby bylo pro ni zřízeno anniversarium. Musím ještě upozornit na poznámku editora Felixe Oefelia, že konec první části závěti, přesněji jeho další list, na němž byl napsán konec závěti, byl vyříznut.¹²⁰ (Příloha č. 2)

V druhé části závěti je rozebrán vznik anniversaria s obsahujícím nezbytným pořízením „ad pios usus“. Tato listina byla vydána deset měsíců po smrti královny. Od první se odlišuje po stránce diplomatické a lingvistické. Závěť je napsaná latinou, na místo královnina mateřského jazyka němčiny, kterou je napsaná závěť první. Vytratilo se také subjektivní znění. To je vidět na úvodní větě:¹²¹ „*Modus testamenti serenissimi pricipis, quondam domine Sophie pie memorie regine Bohemie.*“¹²² („Závěť nejjasnější kněžny, kdysi paní Žofie, blahé paměti královny české.“) Důležitý je také pojem „*cedule*“ obsažený v koroborační formuli:¹²³ „*In cuius rei testimonium etc. sua sigilla presenti cedule impresserunt.*“¹²⁴ („Na potvrzení závěti atd. přitiskli k této listině své pečeti.“) Tento termín můžeme chápat jako *schedula testamentalis* čili *scheda testimonialis*. Mělo by se jednat o zápis druhé části závěti Žofie, kterou svými třemi pečeti potvrdili svědci král Zikmund, olomoucký biskup Jan a kapitula kostela sv. Martina za účasti rychtáře, konšelů a místopřísežných města Bratislavy. (Příloha č. 3) Nesrovnalosti v obou testamentech se týkají vykonavatele její poslední vůle. Zatímco v první závěti jsou ustanoveni vykonavatelé Žofiini bratři s tím, že jim má pomoci král Zikmund, tak v druhé závěti je vykonavatelem závěti jen sám král.¹²⁵

6.1.1. NEMOVITÝ A MOVITÝ MAJETEK

V prvním úseku závěti najdeme odkazy na nemovitý královnin majetek v Čechách. Zařadila sem své hrady Polštejn a Bradlec, dům v Praze, věčný plat na

---

¹²⁰ Tamtéž, s. 124-125.

¹²¹ Tamtéž, s. 125.

¹²² KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace k testamentu královny Žofie s přihlédnutím k pozůstalostnímu inventáři*. Praha, 2006, s. 125.

¹²³ Tamtéž, s. 125.

¹²⁴ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace k testamentu královny Žofie s přihlédnutím k pozůstalostnímu inventáři*. Praha, 2006, s. 125.

¹²⁵ Tamtéž, s. 125-137.

Mělníce a v Brozánkách. Hrady odkázala svým bratrům Vilémovi, Arnoštovi a jeho synu Albrechtovi. Komu měl připadnout dům v Praze, nám nebylo známo. Tato informace se objevuje až v listině kardinála Jana Železného z 10. července 1430. Dům měl zdědit Protiva z Vchynic. Z věčných platů z měst dohromady s movitým majetkem, který tvořily klenoty a další předměty v truhlách, měl být zaplacen dluh v hodnotě 950 zlatých paní Kaplířové a jejím dětem. Ze zbylé částky měly být vyplaceny dvorní dámy, úředníci a čeleď. Královna také počítala s částkou 30 000 zlatých, které ji dlužil její švagr, král Zikmund. Psala o ní v první části závěti. Žofie spoléhala na ní při vyrovnání se s věřiteli.¹²⁶

Z Žofiiny pozůstalosti mělo být vyčleněno 2500 zlatých na zajištění její památky v katedrále sv. Martina a na spásu její duše. Z těchto peněz měl být koupen roční důchod za 250 zlatých. Ten měl být rozdělen mezi tři kaplany po 60 zlatých, z nichž každý musí mít u sebe duchovního, který bude umět sloužit mše za zemřelého. Zbylých 70 zlatých důchodu získají účastníci slavnostních bohoslužeb, hlavně členové chrámové kapituly, a pak dobročinné ústavy k uctění dne královniny smrti. Všechny podrobnosti byly dány do zápisu, který dne 12. září 1429 podepsali král Zikmund, kardinál Jan, kapitula dómu sv. Martina za účasti rychtáře, konšelů a místopřísežných města Bratislavy.¹²⁷ Zvláštní finance měly připadnout bratislavskému klášteru klarisek, které jí pomáhaly poslední hodiny před smrtí. Královna nezapomněla ani na chudé a bratislavský špitál. Na co v závěti ale není pamatováno, je založení anniversaria za spásu duše královnina manžela Václava IV. a jejích příbuzných.¹²⁸

6.1.2. PLNĚNÍ ŽOFIINY ZÁVĚTI

První část závěti, jak se dalo asi předpokládat, nebyla vyplněna podle přání zesnulé královny. Nemovitý majetek, přesněji hrad Bradlec a Potštejn, nezískali její bavorští příbuzní z rodu Wittelsbachů. Zikmund jim majetek neudělil z mocenských a strategických důvodů. Také on sám si i na něj tvořil nárok jako

---

¹²⁶ Tamtéž, s. 126.

¹²⁷ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 49.

¹²⁸ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 127.

dědic Koruny české. Tak po smrti královny získal oba hrady právem odúmrtě. Hrad Bradlec pak věnoval svému stoupenci Hynku Krušinovi z Lichtenburka, dávnému Žofiinu nepříteli. O hradu a panství Potštejn musel vést dlouhá jednání, kterých se účastnil až pražský zemský soud. Zikmund nakonec hrad získal a věnoval ho roku 1432 také Hynku Krušinovi. Dluh 30 000 zlatých, který Zikmund dlužil Žofii a je zmíněn v závěti, nikdy vyplacen nebyl. Z první části závěti bylo dodrženo jen splacení dluhů. Zbývající část po zaplacení, jednalo se o šperky, byla dovezena do Mnichova bratrům Žofie.¹²⁹

Druhá část závěti zůstala též nevyplněna. O její plnění se měl postarat Žofiin švagr. Zikmund byl neustále bez peněz. Na přání Žofie nebyl dán plat na stavební úpravy kaple v katedrále sv. Martina na jižní straně věže, kterou založila. V ní měla najít královna místo posledního odpočinku.¹³⁰ Ze zápisu z 12. září 1429 vyplývají drobné úpravy této královniny kaple. Schodiště mělo být zazděno a postaveno mimo kapli, podlaha vydlážděna cihlami. V kapli pak měly být dva kamenné oltáře a železné mříže. Nápis na náhrobku královny měl být rozhodnut králem Zikmundem. Náhrobek ovšem nebyl nikdy postaven. Památka královny tak v Bratislavě zanikla.¹³¹

6.1.3. PŘÍBUZNÍ KRÁLOVNY ŽOFIE V ZÁVĚTI

V letech 1422 až 1427 je nám známa korespondence mezi českou královnou a jejími příbuznými v Mnichově. V závěti pak odkazuje nemovitý majetek svým bratrům a svému synovci Albrechtovi, ke kterému měla zvláštní náklonnost. Do svých bratrů vkládala Žofie po smrti Václava IV. velké naděje. Měli jí pomoci dohodnout u Zikmunda placení jeho dlužných částek z důchodu, který jí náležel.¹³²

Vztah Žofie a jejích bratrů byl neurčitý. Bratři, kteří byli katolíci, měli s královnou nejednu rozepři kvůli husitství, kterého byla ochránkyní. Dále byl

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 128-129.

¹³⁰ Tamtéž, s. 129.

¹³¹ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 49-50.

¹³² KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 130-131.

svrchovaným pánem Mnichova Zikmund jako římský král a byla zde i složitá politická a válečná situace.¹³³

Zpráva o smrti sestry je zastihla brzo, protože již 25. listopadu 1428 ustanovili tři členy své rady vykonavateli její závěti a poslali je do Bratislavy. Ti měli za úkol jednat jejich jmény ohledně Žofiiny pozůstalosti a přivést do Mnichova také její ostatky. To se nezdařilo, protože Žofie chtěla být pochována v kapli bratislavské katedrály. V listině psané oběma královniným bratřům z 12. prosince 1428 kardinál Jan Železný píše o ochotě v pozůstalostních věcech. Z toho můžeme vyvodit, že to mohl být právě on, kdo vykonal pohřeb. Také zřejmě působil i jako ručitel pozůstalostního řízení. Roku 1429 měl tento kardinál za úkol sepsat královnin movitý majetek. Při této povinnosti zastupoval královniny bratry hofmistr Stefan Ebster. Na závěr tu máme ještě listinu Jana Železného z 10. července 1430, která je poslední částí královniny závěti. V ní je odkázáno na dědění domu v Praze.¹³⁴

Soupisu Žofiiny pozůstalosti v polovině ledna 1429 byli přítomni bratislavský hejtman Štěpán Rozgoň, královnin kancléř Zikmund, zpovědník Mikuláš, kuchmistr Protiva a z Mnichova hofmistr bavorských vévodů Štěpán Ebster.¹³⁵

Dne 11. května 1429 poslali královniní bratři listinu, kde brali na vědomí závazky vůči Žofiině závěti, a začali jednat se Zikmundem o hrad Potštejn. Toto jednání se dostalo až před pražský zemský soud. Dne 17. května dostali oba bratři od Zikmunda průvodní list, který jim umožňoval ujmout se ze Žofiiny pozůstalosti zbylého movitého majetku. Nemovitý majetek, který jim byl královnou odkázán, už nebyl dosažitelný. Hrad Bradlec totiž věnoval už 7. května 1429 Zikmund Hynku Krušinovi z Lichtenburka. Od Wittelsbachů pak již nemáme žádné oficiální ani privátní informace, že by měli zájem o naplnění závěti své příbuzné. Jediný, kdo se o královně zmiňuje, je bavorský kronikář Hans Ebrana von Wildenberg. Arnošt s Vilémem asi pravděpodobně upřednostnili své dědické nároky na odkaz jejich bezdětného strýce Jana III. ze Straubingu, který zemřel ve stejné době jako královna Žofie. O jeho panství usilovali také příbuzní z ingolstadtské linie. Na

---

¹³³ Tamtéž, s. 131.

¹³⁴ Tamtéž, s. 131.

¹³⁵ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 47.

stranu bavorských Wittelsbachů se v tomto sporu postavil sám římský král Zikmund.¹³⁶

6.1.4. POZŮSTALOST SEPSANÁ V INVENTÁŘI

V sepsaném inventáři se dochoval soupis zapsaných královských věcí, které byly uloženy v šesti velkých truhlách. Ty se snášely do místnosti, kde je sepišovali členové komise. S odkazem na nábytek a bytový textil je tu zmíněno šest truhel a čtyři postele, ke kterým patřily lůžkoviny, barevné a zlatem vyšíváné ložní prádlo, hedvábné závěsy vyšíváné zlatem, okrasná deka, modrý a zelený hedvábný ubrus zdobený zlatem, velký černobílý ubrus s výšivkou zobrazující ptáky.¹³⁷

Jako předměty sloužící k zábavě je tu zaznamenána šachovnice s figurkami v dřevěném pouzdře a přenosné varhany s pozlacenými píšťalami. Dále je tu uveden pozlacený křišťálový bičik zdobený drahými kameny a hedvábím, a korunovační klenoty, přesněji koruna a zlaté jablko s křížkem.¹³⁸

Dále je v inventáři uvedeno třináct knih, z toho sedm je známo svým názvem. Patří sem žaltář v červené kůži, Bible, knížka o deseti přikázáních, knížka o sedmi radostech P. Marie, výklad Matoušova evangelia, Život Alexandrův a česko-latinský soubor modliteb k P. Marii. Dalších neznámých šest rukopisů můžeme obecně rozdělit na čtyři česky psané, jeden německy a jeden, u kterého nemáme zapsán typ jazyka. Větší počet českých knih mohl mít za následek, že královna, která neměla moc peněz, německé knihy prodala.¹³⁹

Mezi devocionálie můžeme zařadit tři sošky sv. Kateřiny, sošku sv. Jana Jantarovou, sošku sv. Barbory se stříbrným a pozlaceným baldachýnem, alabastrovou sošku P. Marie, svatolukášskou Madonu, ostatkový kříž, malý stříbrný svícen se stříbrným snítkem. Mezi obrazy byla zapsána malá destička se dvěma obrázky, obraz na koženém podkladě, obraz tabulový, obraz na dřevěné skřínce, pozlacená deska s obrazem z jantaru, zlatá tabulka s obrázkem z perel, malé zlaté

---

¹³⁶ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 132.

¹³⁷ KOPIČKOVÁ, B. *Písemnosti z pozůstalostního řízení*, s. 485-486.

¹³⁸ Tamtéž, s. 486.

¹³⁹ Tamtéž, s. 487-488.

srdce s obrázkem uvnitř, tři malé stříbrné pozlacené destičky s obrázky a další tři malé obrázky. Dále tu bylo nalezeno osmnáct růženců, zlaté, v desátcích z korálů, oddělené většími kuličkami. Také byly různé barvy, černé, červené a bílé. Tady to prozrazuje královnin zájem a uctívání mariánského kultu. Za skvost jsou tu pak brány Kristovy šlépěje otisknuté do vosku, uzavřené v pozlacené skřínce v dřevěném pouzdře. K liturgickým předmětům tu řadíme stříbrnou pozlacenou monstranci se Zvěstováním Panny Marie, dózu na úschovu korporálu zdobenou perlami, stříbrný a menší kříž se dřevem z kříže Krista a několik menších křížků používaných nejspíše jako šperků.¹⁴⁰

Rodové znaky Lucemburků i Wittelsbachů najdeme na těchto sepsaných předmětech: pozlacený knoflík se znakem krále Václava IV. a jeho švagra, sada mís a misek se znakem bavorského vévody, ale nevíme kterého, pozlacený knoflík krále Václava s točenicí, odznak jakéhosi francouzského řádu a šperk ve tvaru zlatého draka s perlami. Mohlo by se jednat o odznak rytířského Dračího řádu, který založil král Zikmund s královnou Barborou.¹⁴¹

Do předmětů, které náležely k vybavenosti interiéru, můžeme zařadit lampy a svícny, které se svým zpracováním rovnaly uměleckým dílům. Jedna taková lampa z pozůstalosti Žofie se dochovala v Muzeu města Bratislavy. V soupisu je pak záznam ještě o jedné lampě a malém stříbrném svícnu se stříbrným stínítkem.¹⁴²

Královna měla také mnoho amuletů, které ji měly ochraňovat před nástrahami okolí. Zde jsou uvedeny jako amulety zuby fosilních žraloků a hadí jazyky.¹⁴³

Do oblasti osobní hygieny můžeme zařadit dámské kosmetické a toaletní potřeby. Tyto potřeby, ale samozřejmě i jiné, bylo nutno dobře uschovat pro jejich pozdější použití. K tomu se používaly dózy a skříňky všeho druhu. Pro ještě větší soukromí sloužily zámky. Ty se v inventáři nachází dva, jeden malý se šesti zlatými klíčky a druhý malý stříbrný pozlacený zámek s klíčkem. Také zde máme skříňku na dopisy se dvěma zámky, malou dřevěnou skříňku, malou skříňku ze slonoviny,

---

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 488-490.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 491.

¹⁴² Tamtéž, s. 491.

¹⁴³ Tamtéž, s. 491-492.

křišťálovou dózu zdobenou zlatem a sedm váčků na osobní potřeby různě barevné, z látky či kůže. Někdy byly zdobené perlami nebo vyšíváné hedvábím. Ty měly funkci dnešních kabelek. Dalším důležitým předmětem bylo zrcadlo. U Žofie bylo nalezeno jedno malé zlaté s perlami a druhé zlaté s drahými kameny. Též vlastnila dva hřebeny ze slonoviny, pět pouzder také se slonovinovými hřebeny a vlasové přičesky. Do královny pozůstalosti patřila i dvě stříbrná umyvadla.¹⁴⁴

Královniny šperky tvořilo pět zlatých prstenů, 67 zlatých prstenů s drahými kameny, dva zvláštní zlaté prsteny, čtyři malé stříbrné prsteny, prsten v podobě hada s diamantem a velkou perlou, malý zlatý prsten s diamantem. Dále měla zlatý opasek s 52 sponami a stříbrný pozlacený pás, 58 spon s drahými kameny a perlami, 14 zlatých spon s perlami, zlatou sponu s uzávěrem a diamantem, čtyři zlaté řetízky, malý zlatý přívěsek ve tvaru srdce uvnitř s obrázkem, náhrdelník z perel a drahých kamenů, řetízek z perel s 52 zlatými kroužky a s drahým kamenem. Pak do vlasů vlastnila čtyři zlaté stuhy, ozdobu z perel, pět perlových věnců a zelenou hedvábnou stuhu. Několik šperků bylo i rozbito. Patřily sem perly z rozbitého věnce, svazek zlatých listů z věnce a samostatné perly, drahé kameny a s nimi uložené zlaté mince. Také v královnině pozůstalosti nalezneme oválný křišťál, který měl funkci zvětšovacího skla pro četbu. Velmi důležité jsou také dva pečetní prsteny.¹⁴⁵

Oděv je zde rozdělen na denní a noční. K nočnímu úboru máme informace o dvou čepcích, z nichž jeden byl z černého sametu s perlami. K dennímu úboru řadíme dvojce rukavice, jedny s perlami, denní pokrývky hlavy v různých barvách, jedna byla ze sametu. Dále zde jsou pak vyjmenované sukně z vlny, sametu, silnějšího hedvábí, podšité hedvábím, většinou červeným, či kožešinkou ze sibiřské veverky nebo sobola, pláště ze sukna, občas zdobené kožešinou z kuny, kožichy, pláštíky, závoje a šátky. Většina oděvů měla černou barvu, která vyjadřovala královnin smutek.¹⁴⁶

Nádobí bylo největší součástí inventáře. Byly zde dva skleněné stolní poháry, jeden s pozlaceným víkem v pozlaceném pouzdře, druhý křišťálový ozdobený drahokamy a na čtyřech nohách. Tento pohár měl hodnotu jedné

---

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 492-493.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 493.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 493-494.

z nejcennějších středověkých nádob podobného druhu vůbec. Dále zde bylo několik koflíků¹⁴⁷. Dvojité pozlacené koflíky byly určeny pro královský pár. Další měly zvláštní výtvarný prvek. Sem můžeme zařadit koflík vybroušený z kamene, koflík s figurálními motivy, koflík ve formě žaludu, koflík na třech nohách, stříbrný pozlacený koflík opletený a ozdobený zvonci, zlacené koflíky se znakem českého krále nebo bavorských vévodů. Také tu jsou příbory. Ve dvou případech tu najdeme dvojici nožů určených pro královský pár. Dále tu máme zlatou lžici s nožkem a jako skvost křišťálovou vidličku, užité nádoby různě zdobené, formované a pozlacené, soudky a objemnější nádoby.¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ malá nádoba určená k pití

¹⁴⁸ KOPIČKOVÁ, B. *Písemnosti z pozůstalostního řízení*, s. 494-495.

7. KULTURNÍ A STAVITELSKÁ ČINNOST

Václav IV. s Žofií pokračovali ve stavitelské činnosti započaté již v době Karla IV. Ta za jejich vlády dosáhla svého vyvrcholení.¹⁴⁹ Přestavba baziliky na katedrálu sv. Víta byla započata již Karlem IV. roku 1344, který položil základní kámen v souvislosti povýšení pražského biskupství na arcibiskupství. Na svatodušní svátky roku 1392 se zúčastnila Žofie se svým manželem Václavem IV. položení základního kamene k další fázi výstavby trojlodí katedrály sv. Víta. Mezi zúčastněnými byli přítomni Václavovi bratři Zikmund, Jan Zhořelecký, jejich sestra Anna, anglická královna¹⁵⁰ a arcibiskup Jan, který na oslavu pak uspořádal velkou hostinu na svém dvoře v Praze.¹⁵¹

Koncem 14. století královna Žofie dostavěla pod patronací arciděkanství kostel Nanebevzetí P. Marie v Chrudimi. Stavby se účastnili členové pražské stavební huti, hlavně stavitel Jan Staněk a jeho syn. V devadesátých letech začala dostavba trojlodí děkanství kostela sv. Jana Křtitele v Žofiině věnném městě Dvoře Králové nad Labem. Dostavba, které se královna účastnila, byla hotova kolem roku 1400.¹⁵² Zde je vidět krásný příklad pozdní lucemburské gotiky.¹⁵³ Královna se také podílela na výstavbě klášterů v okolí svých hradů. Ty zadala předním mistrům. Byl to kostel klarisek v Panenském Týnci a augustiniánský klášter v Jaroměři.¹⁵⁴

Při pobytu v Bratislavě se pak zasloužila o vznik kaple v katedrále sv. Martina.¹⁵⁵ Tu nechala postavit na jižní straně u věže kostela. V přízemí byla kaple zdobena arkádou, nahoře měla bohatou síťovou klenbu s visutým svorníkem.¹⁵⁶ Na něm byly vytesány erby Českého a Uherského království.¹⁵⁷ Podobná kaple pak byla postavena i na protější straně. Kaple byla přestavěna v letech 1435-1452,

---

¹⁴⁹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 465.

¹⁵⁰ BONĚK, J. *Pražská katedrála Matyáše z Arrasu a Petra Parléře*. Praha, 2010, s. 211.

¹⁵¹ TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III.*, s. 343.

¹⁵² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 474.

¹⁵³ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 350.

¹⁵⁴ VŠETEČKOVÁ, Z. *Gotické nástěnné malby v kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě*. Kostelní Vydří, 2001, s. 138.

¹⁵⁵ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 49-50.

¹⁵⁶ MENCL V.; MENCLOVÁ D. *Bratislava : Stavební obraz města a hradu*. Praha, 1936, s. 64.

¹⁵⁷ MOJŽIŠ, J. *Dějiny Bratislavy*. Bratislava, 1982, s. 88.

protože byla započata přestavba celé katedrály. Po obvodu jižní strany byl vybudován kůr.¹⁵⁸

Volně se snad ke královně Žofii vztahují malby odkryté na Vyšehradě v kostele sv. Petra a Pavla, jež svou symbolikou naznačují, že mohly vzniknout v souvislosti s Žofiinou korunovací. Malby z přelomu 14. a 15. století se nacházejí v bočních kaplích. Poprvé byly objeveny v letech 1885-1903, jenže nebyly restaurovány a po popisu je zabílili. Odborné odkrytí a restaurace se jim dostalo až v 80. letech 20. století od restaurátorky Evy Votočkové.¹⁵⁹

V první kapli, orientované na jižní straně, najdeme na východní stěně malbu baldachýnu a pod ním Pannu Marii s Ježíškem. Z každé strany pak stojí zleva sv. Jiří a zprava pravděpodobně sv. Vojtěch. Na jižní stěně v kapli najdeme gotickou fresku. Tu tvoří lucemburská točenice a stejně veliká gotickou minuskulou psaná písmena *a* a *p*.¹⁶⁰ „Dnes na základě restaurátorské fotodokumentace Evy Votočkové a díky prof. dr. Z. Hledíkové jednoznačně čteme v jedné řadě písmena *a*, střídající se s točenicemi, ve druhé menší písmena *p* a nad nimi opět řadu střídajících se *a* s točenicemi.“¹⁶¹ Písmena *a* a *p* mohou znamenat, podle prof. dr. Z. Hledíkové, zkratky titulu *abbatissae pragensis*.¹⁶²

Na západní stěně pak byly vidět erby s orlicí v modrém poli, která je z poloviny bílá a z další černá, s přilbicí a korunkou. Mezi nimi je pak vyobrazena točenice, které vlají volně cípy. Štíty erbů jsou nakloněné k sobě. Tento erb by mohl být znakem rodiny Kolovratů. Tato malba se může vztahovat ke korunovací královny Žofie, kdy vedle ní v katedrále sv. Víta seděla abatyše kláštera sv. Jiří Kunhuta z Kolovrat. V klášteře sv. Jiří byly již od dob Přemyslovců vychovávány královské dcery. Pravděpodobně po sňatku Žofie a jejím příchodu do Čech, mohla být v péči abatyše Kunhuty. V klášteře se pak mohla naučit český jazyk.¹⁶³

---

¹⁵⁸ MENCL V.; MENCLOVÁ D. *Bratislava*, s. 64-70.

¹⁵⁹ VŠETEČKOVÁ, Z. *Gotické nástěnné malby*, s. 133.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 134-136.

¹⁶¹ VŠETEČKOVÁ, Z. *Gotické nástěnné malby v kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě*. Kostelní Vydří, 2001, s. 136.

¹⁶² Tamtéž, s. 138.

¹⁶³ Tamtéž, s. 136-138.

7.1. KNIHY PO SMRTI VÁCLAVA IV.

Václav IV. a jeho bratr Zikmund zdědili po svém otci jednu společnou věc, zájem o umění a především o knihy. Po smrti svého manžela krále Václava IV. se královna Žofie snažila zachránit jeho knihovnu.¹⁶⁴ V královnině pozůstalosti bychom pak našli záznamy o třinácti knihách.¹⁶⁵

7.1.1. BIBLE VÁCLAVA IV.

Bible krále Václava IV. byla zhotovena na Václavovo přání jako svatební dar pro něj a Žofii.¹⁶⁶ Tuto bibli jim darem věnoval pražský boháč německého původu mincmistr Martin Rotlev. Tvoří ji šest velkých svazků nedokončeného Starého zákona¹⁶⁷ končící Ezechielovým proroctvím.¹⁶⁸ Důvod nedokončení Bible byla nejspíš smrt Rotleva roku 1395.¹⁶⁹ Autor překladu Bible je neznámý. Mohlo se jednat o Němce žijícího v Praze.¹⁷⁰ Novomanželé dostali darem jen opis rotlevovského překladu Bible. Skutečným donátorem rukopisu pak byl Václav IV. s královnou.¹⁷¹ (Příloha č. 5)

Její symboly nám říkají mnoho o králově životě, jeho vztahu k přírodě, ženám a pozemským rozkoším života. Z oblasti teologicko-filozofické spojené s otázkami kolem církevní a společenské krize Václav IV. v bibli uniká v osobním symbolu ledňáčka sedícího na uzlu uvnitř točenice do svého intimního prostředí.¹⁷² V bibli najdeme v lázeňských scénách ukázaný milostný vztah odehrávající se na dvoře panovníka. Také je tu opěvován rytíř-válečník.¹⁷³

---

¹⁶⁴ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.* Praha, 1974, s. 16.

¹⁶⁵ KOPIČKOVÁ, B. *Pisemnosti z pozůstalostního řízení*, s. 487.

¹⁶⁶ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 486.

¹⁶⁷ BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*, s. 30.

¹⁶⁸ STEJSKAL, K.; VOIT, P. *Iluminované rukopisy doby husitské.* Praha, 1991, s. 39.

¹⁶⁹ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.*, s. 24.

¹⁷⁰ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 364.

¹⁷¹ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.*, s. 24-25.

¹⁷² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 486.

¹⁷³ KOPIČKOVÁ, B. *Historické prameny k studiu postavení ženy*, s. 38.

7.1.1.1. ODĚV

V bibli najdeme krále Václava oblečeného do dobového kostýmu často s monogramem E na kabátu a uvězněného v kládě. Někdy je oblečený do lehčího oděvu při opečovávání lazebnicí.¹⁷⁴ Lazebnice má na sobě průsvitný závoj či bílou košilku s krátkými rukávy, je bosa, v její blízkosti se nachází lázeňský kbelík, věník a chvostiště.¹⁷⁵ Vlasy má buď volně dané nebo sepnuté sítkou či čelenkou s vysokým perem.¹⁷⁶ Také tu najdeme zpodobněné krále i královnu oblečené do královského šatu.¹⁷⁷ Oděv u lazebnice neměl zahalovat, ale spíš odkrývat smyslnost ženského těla. Tady již začíná pronikat do umění erotizující působení.¹⁷⁸

7.1.1.2. SYMBOLY

Z vyobrazených dvou postav v bibli je patrný blízký intimní vztah. Dokládá to i řada symbolů. Barevnou symboliku jejich šatu tvoří nejčastěji kombinace barev růžové a modré. Tyto barvy symbolizují lásku a věrnost. Ledňáček je také symbolem věrné manželské lásky.¹⁷⁹

Točenice je namalovaná stuha, která je do kruhu svázaná uzlem s dvěma vlajícími cípy. Najdeme jí v barvě modré nebo bílé. Točenice se zobrazuje volně nebo ve spojení s jiným symbolem. Může jí být opásána lazebnice, omotán kolem krku divý muž, lev, ledňáček a král. Ten s ní může být také jak připoután k pranýři, tak mu na hlavě může tvořit věnec.¹⁸⁰

Ledňáček se také velmi často nachází ve spojení s točenicí. Sedí na ní nahoře nebo na jejím uzlu. Je pestře zbarvený. Můžeme ho vidět samostatně, v páru nebo v hejnu. Také může lézt po akantových větvích či sedět na okraji stránky se zdviženou hlavou. Zobák, který je silný a dlouhý, mu slouží k nošení monogramů a

---

¹⁷⁴ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 487.

¹⁷⁵ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 148.

¹⁷⁶ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.*, s. 61.

¹⁷⁷ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 148.

¹⁷⁸ KOPIČKOVÁ, B. *Historické prameny k studiu postavení ženy*, s. 39.

¹⁷⁹ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 148.

¹⁸⁰ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.*, s. 60.

pásků s devízami. Ledňáček pak sedává na vědra, věníky a pozoruje krále v pranýři či lazebnici. Královně nebo dvorní dámě i lazebnici sedí také na ruce.¹⁸¹

Lazebnici najdeme v celé bibli. Vyskytuje se zde sedící ve vědru, lehce oděná i nahá obtočená točenicí. Najdeme ji i na titulních stranách v iniciálách, kde většinou toto důležité místo patřívá panovníkovi. S králem po jejím boku hraje v okrajích stránek kurtoazní hry či si posílají písmena a emblémy. Přitom sedí na úponcích točenice. Nejvíce vyobrazená scéna je ovšem osvobození krále lazebnicí z jeho vězení v písmeni. Někdy je ale zajata lazebnice, kterou zas osvobozuje král. V lázni pak o krále pečuje. Myje mu vlasy a hladí je. Najdeme ji také vyobrazenou či pozorující děj v mnohých biblických ilustracích v bibli. Na jejím obvyklém místě také místo ní bývá zobrazena sama královna s korunou na hlavě. Samozřejmě v celé bibli je mnoho výjevů, při kterých je vyobrazena.¹⁸²

Muž v kládě znázorňuje krále Václava IV. Kládu představují písmena E a W. Bývá v nich vězněn, někdy připoután okovy nebo točenicí. V bibli žádá lazebnici o pomoc s vyproštěním, kterou dokládá invokace „*not dy kunig*“.¹⁸³

V heraldickém znaku bývá zobrazen lev s orlicí. Ti dva také často opouštějí svá místa. Lev s kolčím na hlavě je zachycen, jak bojuje s divým mužem, který se brání vědrem a věníkem. Orlice nosí český znak v zobáku. Oba pak také mívají na hlavách královskou a císařskou korunu.¹⁸⁴

Divý muž, bytost s dlouhými vlasy a vousy porostlý srstí, bere emblémy, nástroje lazebnického řemesla, monogramy, točenice a devízy. Schovává se v akantu. Na titulních stranách se opírá o kopí a nosí na štítu znak říšský nebo Českého království. Také tu najdeme dvě divé ženy, zápasící kentaury a sirénu.¹⁸⁵

Monogramy E a W bývají často vyobrazeny na látkách či slouží jako vězení pro krále. Mají také podobu šperku na krku lazebnice.¹⁸⁶ Časté jsou také u postav. Písmeno W značí jméno Václava IV. a písmeno E Žofie. Jméno Žofie bylo přesně

---

¹⁸¹ Tamtéž, s. 60-61.

¹⁸² Tamtéž, s. 61.

¹⁸³ Tamtéž, s. 61-62.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 62.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 62.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 62.

Eufemia, v němčině se jí pak říkalo Offney, v Čechách ji zase začali říkat Žofka nebo Ofka.¹⁸⁷

Kronikář Václav Hájek z Libočan četl písmeno E jako S, díky čemuž dal domněnku ke králově nevěře s jistou lazebnicí jménem Zuzana. Za to dal král lazebníkům list na nový znak, zlatý štít a v něm modrá, uzlem svázaná točenice se zeleným papouškem. To byla narážka na ledňáčka. Ovšem ledňáček se místo papouška v lazebnickém znaku začal vyskytovat až za vlády císaře Matyáše.¹⁸⁸

Symbolsy, jež nacházíme v bibli Václava IV., najdeme i na stavbách a v listinách. Vyobrazení ledňáčka spolu s lazebnicí se vyskytují na Mostecké věži a Staroměstské radnici v Praze, na hradu Točnick a ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře.¹⁸⁹ Scéna z lázeňského prostředí je vyobrazena i na rukopisu Zlaté buly Karlovy z roku 1400.¹⁹⁰

7.1.1.3. KRÁLOVNA ŽOFIE NEBO LAZEBNICE ZUZANA?

Protějškem krále v bibli je lazebnice. Toto povolání patřilo ve středověku na nejnižší stupeň hierarchie, takže je zarážející její postavení. Na iluminacích lazebnice králi nejen slouží, ale i je postavena na stejnou úroveň jako on. Najdeme ji na trůně po jeho boku s korunou na hlavě.¹⁹¹ Občas můžeme u postav krále a lazebnice vidět královské insignie a říšské i zemské znaky. To dokládá, že se nejspíš bude jednat o královnu, která tu vystupuje po boku krále. V gestech postav a jejich chování je viděn blízký, intimní vztah. Tuto domněnku potvrzují i symboly, které najdeme v jejich blízkosti. Barvy oblečení a motiv ledňáčka symbolizuje manželskou lásku a věrnost.¹⁹²

V pozdější době přichází Václav Hájek z Libočan s pověstí o lazebnici Zuzaně z Karlových lázní, kde se s ní měl král scházet. Ona sama pak měla být jeho milenkou. Podle pověsti mu měla Zuzana pomoci k útěku z vězení, když ho zajali

---

¹⁸⁷ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 149.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 149.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 149.

¹⁹⁰ ČECHURA, J. *České země v letech 1378 – 1437*, s. 367.

¹⁹¹ KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV.*, s. 70.

¹⁹² URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 148.

čeští pánové v roce 1394.¹⁹³ Ovšem u této pověsti musíme mít na paměti, že její autor je znám pro své fabulační schopnosti.¹⁹⁴

Lazebnice vyskytující se v bibli Václava IV. může mít také spojitost s divadelními scénami hranými na dvoře krále Václava IV.¹⁹⁵

---

¹⁹³ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV.*, s. 487.

¹⁹⁴ URBÁNEK, R. *Královny Johana a Žofie*, s. 149.

¹⁹⁵ KOPIČKOVÁ, B. *Historické prameny k studiu postavení ženy*, s. 38.

Závěr

Žofie Bavorská se stala první ženou v Českém království a druhou manželkou českého a římského krále Václava IV. Můžeme zde polemizovat, co by se dělo, kdyby se s Václavem nikdy nepotkala. Byla by ze svého postavení schopna ovlivňovat události tehdejší doby, či by se do dějin nezapsala? Ovšem Žofie Bavorská se roku 1389 stala českou královnou.

Dochovaly se informace o její svatbě a událostech po ní. Korunovace Žofie byla popsána do nejmenšího detailu. Z toho popisu je vidět postavení české královny a snahy o upevnění Václavovy moci v Říši. Královna se ve svém životě musela vyrovnat s mnohými událostmi, které jí potkaly. Nejtěžší pro ni, podle mého názoru, byla neplodnost. Středověká žena totiž měla za povinnost zajistit dědice a s ním spojené pokračování rodu. Musela tudíž hodně trpět, když neměla děti. To ovšem neznamená, že se v jejím okolí nevyskytovaly. Sama zmiňuje její neteř Elišku Zhořeleckou, která byla vychovávána na Pražském hradě jako vlastní dcera královského páru, a jejího synovce Albrechta. O jeho pobytu v Praze ovšem nemáme přesné zprávy.

Manželství Žofie s Václavem bylo ovlivněno mnohými politickými okolnostmi. Jeho dvě zajetí otřásla situací jak na domácí scéně, tak v cizině. Navíc od smrti Karla IV. začínali mít bratři mezi sebou spory. To vedlo k sesazení Václava IV. z říšského trůnu a neuskutečnění jeho cesty pro císařskou korunu. Královna se v té době sama stáhla na svá věnná města, kde začala hospodařit.

Žofii můžeme označit také za husitskou královnou. Byla u začátků kázání Mistra Jana Husa, pomáhala mu v boji proti arcibiskupovi a klatbě. Po jeho upálení se postavila na stranu husitů a začala je podporovat. To ovšem skončilo, když na ní papež Martin V. vyhlásil žalobu. Václav sice vše urovnal, ale od husitů se distancoval. Na to musela přistoupit i Žofie, jako manželka krále. Po jeho smrti se Žofie k husitství již nevrátila.

Po smrti Václava IV. královna-vdova přešla pod ochranu nového nástupce na český trůn Zikmunda, nevlastního Václavova bratra. Zikmund s husity bojoval. Z toho můžeme domýšlet, jaký postoj mohl zastávat ke královně-vdově. V roce 1422 se Žofie usídlila v Bratislavě. Zde žila až do své smrti v roce 1428. Z korespondence, která se nám zachovala mezi ní a jejími bratry v Bavorsku

ukazuje finanční situaci královny. Zikmund měl totiž za povinnost zabezpečit Žofii finančně, což ale neučinil. I když je nám pak znám ze závěti královnin nemovitý a movitý majetek, musíme vzít v úvahu, že nemovitý majetek za husitských válek byl obsazen husity. Movitý majetek, který byl sepsán po smrti Žofie, tvořil mnoho věcí, ovšem náklady dvora v Bratislavě pokrýt nemohl.

Jako každá nejvyšší vrstva společnosti, tak i král s královnou provozovali mecenášskou činnost. Ta se projevovala donátorstvím staveb v Českém království. Tento přístup musíme ovšem zase zasadit do širších událostí. Stavitelství se v českých zemích začalo rozvíjet už za Karla IV., který ho velmi podporoval. Většina staveb pak byla dokončena za vlády Václava IV. Z mecenášské činnosti Václava a Žofie je známa především Bible Václava IV., která je zdobena velmi zajímavými iluminacemi, které se vztahují k životu královského páru.

Žofie Bavorská měla zajímavý život, ze kterého mohou čerpat budoucí generace. Ve své práci jsem se snažila o přiblížení této téměř zapomenuté české královny. Byla by velká škoda, kdyby Žofie do budoucna zůstala zapomenuta.

PRAMENY

- *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (1400-1407)*. V. Brandl (ed.), Brünn : Verlag des Mährischen Landes-Ausschusses, 1897.
- *Codex juris municipalis Regni Bohemiae. Tomus II. Privilegia regalium civitatum provincialium annorum 1225-1419*. J. Čelakovský (ed.), Praha : knihtiskárny Dr. Edv. Grégra, 1895.
- HUS, J. *Listy z Kostnice (1414-1415) : Listů Husových svazek třetí*. Přel. V. Flajšhans. Praha : J. Otto, 1915.
- *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka I. 1418-1437*. B. Ryněšová (ed.) Praha : Ministerstvo školství a národní osvěty, 1929.
- VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika : Píseň o vítězství u Domažlic*. Praha : Svoboda, 1979.

LITERATURA

- BARTOŠ, F. M. *Poslední Lucemburkové v Čechách*. Praha : Pokrok, 1940.
- BOBKOVÁ, L.; BARTLOVÁ, M. *Velké dějiny zemí koruny české IV.b*. Praha : Paseka, 2003. ISBN 80-7185-551-0.
- BONĚK, J. *Pražská katedrála Matyáše z Arrasu a Petra Parléře*. Praha : Eminent, 2010. ISBN 978-80-7281-406-0.
- ČECHURA, J. *České země v letech 1378-1437 : Lucemburkové na českém trůně II*. Praha : Libri, 2000. ISBN 80-85983-98-2.
- ČORNEJ, P. *Světla a stíny husitství (události-osobnosti-texty-tradice) : Výbor z úvah a studií*. Praha : Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-084-5.
- ČORNEJ, P. *Velké dějiny zemí koruny české V*. Praha : Paseka, 2000. ISBN 80-7185-296-1.
- HLAVÁČEK, I. *Politická kultura a kulturní politika na středověkých dvorech*. In *Dvory a rezidence ve středověku III. Všední a sváteční život na středověkých*

- dvorech. Mediaevalia Historica Bohemica 12, 2009. Supplementum 3. Praha : Historický ústav AV ČR, 2009, s. 13 – 30. ISBN 978-80-7286-153-8.*
- KOPIČKOVÁ, B. Doplnující informace k testamentu královny Žofie s přihlédnutím k pozůstalostnímu inventáři. In *Pozdně středověké testamenty v českých městech : Prameny, metodologie a formy využití*. Praha : Scriptorium, 2006, s. 121 – 137. ISBN 80-86197-72-7.
  - KOPIČKOVÁ, B. *Historické prameny k studiu postavení ženy v české a moravské středověké společnosti (Interdisciplinární pojetí studia)*. Praha : Historický ústav, 1992. ISBN 80-85268-11-6.
  - KOPIČKOVÁ, B. Mnichovský fascikl č. 543: korespondence královny Žofie z období březen 1422 – prosinec 1427. Dodatky ke studii F. M. Bartoše. In *Mediaevalia Historica Bohemica 8*. Praha : Historický ústav, 2001, s. 121 - 138. ISBN 80-7286-029-1.
  - KOPIČKOVÁ, B. Písemnosti z pozůstalostního řízení po úmrtí české královny–vdovy Žofie. Dodatek k výpovědi pozůstalostního inventáře. In *Querite Primum Regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*. Brno : Matice moravská, 2006, s. 483 - 495. ISBN 80-86488-35-7.
  - KOPIČKOVÁ, B. Projevy mateřského citu nebo smyslu pro povinnost u bezdětné české královny Žofie? In *Donum Magistrae Ad Honorem Dana Martínkové*. Praha : FILOSOFIA, 2007, s. 179 - 188. ISBN 978-80-7007-255-4.
  - KOSTLÁN, A.; MORAVCOVÁ, D.; VANÍČEK, V. *Encyklopedie dějin Německa*. Praha : Ivo Železný, 2001. ISBN 80-237-3590-X.
  - KRÁSA, J. *Rukopisy Václava IV*. Praha : Odeon, 1974.
  - MENCL V.; MENCLOVÁ D. *Bratislava : Stavební obraz města a hradu*. Praha : Jan Štenc, 1936.
  - MOJŽIŠ, J. (ed.) *Dějiny Bratislavy*. Bratislava : Obzor, 1982.
  - NODL, M.; ŠMAHEL, F. (edd.) *Člověk českého středověku*. Praha : Argo, 2002. ISBN 80-7203-448-0.
  - RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého. Od Oty velikého po Karla V*. Praha : Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-726-6.

- SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419 : K předpokladům husitské revoluce*. Praha : Svoboda, 1986.
- STEJSKAL, K.; VOIT, P. *Illuminované rukopisy doby husitské*. Praha : Grafit, 1991. ISBN 80-900380-0-X.
- URBÁNEK, R. Královny Johana a Žofie. In *Královny, kněžny a velké ženy české*. Praha : Jos. R. Vilímek, 1941, s. 143 - 158.
- TEIGE, J. *Základy starého místopisu pražského I. (1437-1620) : Staré Město pražské I*. Praha : Královské hlavní město Praha, 1910.
- TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl III*. Praha : Řivnáč, 1875.
- TOMEK, W. W. *Dějepis města Prahy. Díl IV*. Praha : Řivnáč, 1879.
- VLNAS, V. *Jan Nepomucký, česká legenda*. Praha : Mladá fronta, 1993. ISBN 80-204-0358-2.
- VŠETEČKOVÁ, Z. Gotické nástěnné malby v kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. In *Královský Vyšehrad II. Sborník příspěvků ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 133 - 150. ISBN 80-7192-599-3.
- ŽŮREK, V. Korunovace královny Žofie. Řád Karla IV. a jeho užití v praxi. In *Rituály, ceremonie a festivity ve střední Evropě 14. a 15. století*. Praha : Filosofia, 2009, s. 203 - 212. ISBN 978-80-7007-298-1.

Přílohy

- Příloha č. 1: Dopisy Mistra Jana Husa
- Příloha č. 2: Testament královny Žofie bavorské, první část
- Příloha č. 3: Testament královny Žofie bavorské, druhá část
- Příloha č. 4: Listina kardinála Jana Železného
- Příloha č. 5: Bible Václava IV.

HUSOVY VZPOMÍNKY V LISTECH Z KOSTNICE NA KRÁLOVNU ŽOFII

32. „Věrným Čechům“

10. června 1415 v noci, Kostnice

List česky psaný, rozlučný

„Mistr Jan Hus, v nádeji slúha Boží, všem věrným Čechům, jenž Pána Boha milují a budú milovati, žádost svú vzkazuje, aby Pán Buoh dal jim v své milosti přebývati i skonati a v radosti nebeské na věky přebývati. Amen.

Věrní a v Bohu milí páni, panie, bohatí i chudí! Prosím vás a napomínám, aby Pána Boha poslúchali, jeho slovo velebili a rádi slyšeli a plnili. Prosím vás, aby pravdu Boží, kterúž sem z Božieho zákona psal a z řeči svatých kázal a psal, aby se té drželi; prosím také, ačby kto ote mne slyšal na kázání neb súkromě co proti pravdě Božie, aneb ačbych kde psal (jenž úfám Bohu toho nenie), aby toho nedržel. Prosím také, ač kto viděl jest mé lehké obyčeje v mluvení neb v skutciech, aby se jich nedržel, ale aby za mě Boha prosil, aby mi ráčil odpustiti. Prosím, aby knězie dobrých obyčejóv milovali a velebili, a je ctili, a zvlášče, jenž pracují v slově Božím. Prosím, aby se varovali lstivých lidí a zvlášče kněží nehodných, o nichž die Spasitel, že sú v rúšě ovčiem a vnitr vlci hltaví. Prosím pánóv, aby své chudině milostivě činili a pravějje zpravovali. Prosím měšťanuov, aby své obchody právě vedli. Prosím řemeslníkov, aby věrně své dielo vedli a jeho požívali. Prosím sluh, aby svým pánóm a paniem věrně slúžili. Prosím mistróv, aby, jsúce dobře živi, své žáky věrně učili, najprvé aby Boha milovali, pro jeho se chválu učili a pro prospěch obce a pro své spasenie, ale ne pro lakomstvie, ani pro světské zvelebenie. Prosím studentóv i žákuov jiných, aby mistróv svých v dobrém poslúchali i následovali, a aby se pilně pro Boží chválu a pro spasenie své i jiných lidí učili. Prosím všech spolu, aby panóm, panu Václavovi z Dubé, odjinad z Leštna, panu Janovi z Chlumu, panu Jindřichovi z Plumlova, panu Vilémovi Zajiecovi, panu Myškovi i jiným pánóm z Čech i z Moravy, i věrným pánóm Polského královstvie děkovali i jich pilnosti vděčni byli, že oni jako Boží stateční obránce a pomocníci pravdy postavili sú se proti všemu sboru častokrát, i dovodiece i odpoviedajíce

k vysvobození mému, a zvláště pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu, jimž věřte, což budu praviti; nebť sú byli v sboru, když sem já odpovieda, po niekoľiko dní. Oniť vědie, kteří Čechové a kterak mnohé a nehodné věci sú na mě vedli, kterak vešken sbor proti mně křičal, kterak sem já odpoviedal, což sú na mně žádali. Prosím vás také, aby za Královu Milost Římského a Českého krále Pána Boha prosili, i za královú svú, i za pány, aby milý Pán Buoh s nimi i s vámi přebýval milosti nyní a potom u věčné radosti. Amen.

Psál sem list tento vám v žaláři v ókovách, čekaje na zajtřie na smrt otsúzenie, maje plnú nádeji v Bohu, abych pravdy Božie neustupoval, a bludów, kteréž sú na mě křiví svědkové svědčili, abych se neodpřisáhl. Kterak se mnú Pán Bóh milostivě činí a se mnú jest v divných pokušeních, poznáte, až se u Boha v radosti s jeho pomocí shledáme. O Mistru Jeronymovi, mém milém tovařiši, nic neslyším, než že jest v těžkém vězení čakaje smrti, jako i já, a to pro svú vieru, již jest statečně Čechóm ukazova; a Čechové najukrutnější naši nepřítelé dali sú nás jiným nepřátelóm v moc a u vězenie. Prosím, aby za ně Boha prosili. Také prosím vás, zvláště Pražané, abys na Betlém byli laskavi, dokud Pán Bóh popřeje, aby v něm Božie slovo kázali. Pro to miesto d'ábel se rozhněval a proti němu farářův i kanovníkům popudil, spatřiv, že jeho království v tom místě se rušilo. Ufámť Pánu Bohu, žeť to miesto zachová do své svaté vôle a učiní v něm prospěch věččí i skrzě jiné, než skrzě mě nestatečného učinil. Také prosím, aby se milovali, dobrých nasilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli. Dán list v noci pondělí před svatým Vítem, po dobrém Němci. “¹⁹⁶

41. Českým přátelům

21. června 1415, Kostnice

„Toto jest ve jménu Jezu Krista mé konečné rozhodnutí, že nechci články, které správně vytaženy jsou, přiznati za bludné a nechci odpřisáhnouti články, svědky křivými mi připsané, poněvadž odpřisáhnouti jest přiznati se, že jsem bludy

---

¹⁹⁶ HUS, J. *Listy z Kostnice (1414-1415) : Listů Husových svazek třetí*. Přel. V. Flajšhans Praha, 1915, s. 89-92.

nebo blud držel, a od oněch ustoupiti a opak držeti. Neboť ví Bůhí, že nikdy nekázal jsem oněch bludů, které smyslili, mnohé pravdy odňavše a klamy připojivše.

Velmi rád však, kdybych věděl o některém ze svých článků, že jest pravdě na odpor, bych jej opravil, odvolal a jeho opaku učil a kázal; ale myslím, že žádný není na odpor zákonu Kristovu a výroků svatých doktorů, ačkoliv jmenován jest od oněch, jimž se nelíbí, pohoršlivým nebo bludným. Pročež kterýkoli by smysl křivý v některém ze článků podle mého úmyslu byl obsažen, toho se odříkám, všemocnému a nejlepšímu mistru k napravení se poddávaje, spoléhaje v jeho neskončené milosrdenství, že od skrytých hříchů mých sám dobrotivě mne očistí.

Díky činím všem království Českého pánům, rytířům a vladykům, a zvláště králi Václavu a paní králové, své milostivé paní, že mne milovali, laskavě se mnou jednali a péči pro mé osvobození vynaložili.

Děkuji také králi Zikmundovi za vše dobré, které mi prokázal.

Děkuji všem pánům českým a pánům polským, kteří vytrvale a pevně stáli za pravdu a o mé osvobození, jichžto všech spásy si žádám, nyní v milosti a potom ve slávě věčné.

Bůh vší milosti nechť život váš se zdravím duše i těla dovede do Čech, abyste tam Kristu králi sloužíce k životu slávy přišli.

Pozdravujte všech přátel, jichž nemohu vypsati a jestliže bych některé psal a jiné ne, zdál bych se jim býti přijímačem osob, a ti, jichž bych nenapsal, mysleli by, že jich nejsem pamětliv, aneb že jich nemiluji, jak bych měl. Psáno v žaláři, v okovách, v pátek před svátkem svatého Jana Křtitele.

Jan Hus, v naději sluha Ježíše Krista, od jehož naděje nikdy nemohl mne ďábel odloučiti aniž odloučí, s pomocí Otce i Syna i Ducha svatého na věky věkův požehnaného. Amen. ¹⁹⁷

54. Českým přátelům

29. června 1415, Kostnice

List česky psaný, až na latinskou větu Petru z Mladenovic

---

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 116-118.

„Bóh s vámi, a rač vám dáti odplatu věčnú, že ste mi mnoho dobrého činili a ještě činíte pro mě, ač snad mrtvého na těle. Panu Janovi, věrnému a statečnému rytíři a mému dobrému dobrodějci nedajte škodnu býti, prosím pro Pána Boha, milý pane Petře mincmejsťre a paní Anno! Také prosím, aby dobře živi byli a Boha poslúchali, jakož ste slýchali. **Králové, mé milostivé panie, děkujte ote mne všeho dobrého, jež jest mi činila.** Čeledi své pozdravte, i jiných věrných přátelův, jichž nelze jest popsati. Prosím také všech, aby za mě Pána Boha prosili, u jehož svaté milosti skoro se shledáme s jeho svatú pomocí. Amen.

Psán list v čakáie odsúzenie na smrt v žalári v ókovách, jež ufám trpím pro Boží zákon. Pro Pána Boha, nedajte hubiti dobrých kněží.

Mistr Hus, v náději slúha Boží.

Petře, příteli nejmilejší, kožich sobě nech na mou památku.

Pane Henrichu Lefl! buď dobře živ s svú manželkú a děkujit' z dobrodějstvie; Bóh buď tvá odplata!

Věrní přítelé, pane Lidhéri s paní Margaretú, s panem Skóčkem, s Mikěškú i s jinými: daj vám Pán Bóh věčnú odplatu za práce i za jiné dobroděnstvie, kteréž ste měli se mnú.!

Věrný a milý mistře Křišťane, buď Pán Bóh s tebú!

Misře Martínku, učedlníče, pomni, co sem tě věrně učil!

Mistře Mikuláši, kněže Petře králové i jiní mistři i knězie, buďte slova Božieho pilni!

Kněže Havlíku, kaž slovo Božie!

A všech prosím, aby byli ustaviční u Božie pravdě. ¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 156-157.

PRVNÍ ČÁST TESTAMENTU KRÁLOVNY ŽOFIE, bez data

Wir Sophia von Gottes Genaden Königin zu Behaim Witeb etc. thuen jind offentlich mit diesen Brief allen den die in sehen oder hören lesen, das wir mit wolbedachtem Muet und mit gueter Gedachtnuß [!] haben lassen beschreiben in disen Brief all unser Mainung und unsern leztn Willen von dem das wir da haben, wie man damit faren und thuen solt, ob Gott an uns etwa verhieng. Item wir haben das Haws Rotenstein (Potštejn) uns verschriben umb drew tausent und zway hundert Schock und das haben wir also zu uns gelöst mit unsern aigen Gelt, item das Haws Bradlze das haben wir uns verschrieben in der Landtafel zu Beheim und darbey das kauft und bezahlt mit unserem aigen Gelt.

Item auf der Stat Melnickh und in aim Dorf das haist Brozanckh [Brozánky] haben wir hundert Schock ewiges jähriges Zinses, den haben wir kaufft umb unser aigen Gelt. Item das Haws zu Prag das hat uns geben gueter Gedächtnus der König unser gnädiger Herr und Gemahel. Item wir haben Clainot und ander unser Grat als man das finden wird in unsern Truhen.

Item der Allerdurchleuchtigist König Sigmund unser gnadig Herre und Brueder ist uns schuldig an ains dreissig tausent Guldin, alls sich das befinden wird in Königs Mayestät Briefen.

Item nu alhie mit solchem unsern wolbedachten Muet und unser gueter Gedachtnus als oben aller solcher unser obgeschribnen Sachen, haben wir gemacht und machen in Crafft dis Briefs unnser Geschäft laut die hochgebornen Fürsten Herzog Ernsten und Herzog Wilhelm unser lieben Brueder und empfelchen ihnen alle dise Sache und bittend des Königs Gnad unsern gnädigen Herrn und Bruedern, das sein Gnad durch unsern Willen sich mög darzue gnädiglichen und huldiglichen beweisen und thuen und in des mit Wercken und Rath beholffen sein, das dis unser letzs Schaffen und unser letzter Wille würcklichen vebracht werde.

Item darumb alhie zum allerersten unser halbs Rotenstein auf dem wir die obgeschriben Verschreibnuß haben mit sambt dem selben Brief und unser halbs Bradlze die schaffen und geben wir den obgeschribnen unsern Brüedern und Herzog Albrechten unseren Vettern.

Item wir sein schuldig der Caplerin und iren Kindern neunthalbhundert gulden, die soll man ir bezalen von den vorgeanten unsern Dingen.

Item auch schaffen und empfelchen wir, das nach der Bezalung diser unser Schuld unsern jungkfrauen und unsern Amptlewten und allen unsern Gesinde genueg werd getan, umb iren Dienst, auch das uns werd gemacht ein ewige Gedächtnus daselbst.¹⁹⁹

---

¹⁹⁹ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 134-135.

DRUHÁ ČÁST KRÁLOVNINA TESTAMENTU, 12. září 1429

Modus testamenti serenissimi principis, quondam domine Sophie pie memorie regine Bohemie, ita debet expleri, prout infra scribitur, per serenissimum principem dominum Sigismundum, Romanorum regem, semper Augustum ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. regem: primo, ut ille gradus sive coclea alias Schnek, qui est in capella regine recludatur et preparetur, in alio loco foris capellam propter diversa, que nunc omnia hic describi non possunt; item ut duo altaria lapidea preparentur et consecrentur; item ut cancella ferrea, ut alias circa capellas principum fieri moris est, preparentur; item ut fundus in capella lateribus complanetur. Hic iam restat cogitare de capellanis perpetuis erigendis et de aliis ad salutem anime dicte regine pertinentibus: primo est considerandum, quod predicta domina regina deputavit pro tribus capellanis perpetue erigendis et pro uno anniversario perpetuis temporibus singulis annis celebrando duo milia quingentos flor., pro quibus deberent comparari ducenti quinquaginta flor. census perpetui. Item ex illis ducentis quinquaginta flor. debebit unusquisque predictorum trium capellanorum habere perpetui anni census sexaginta flor. in auro; hoc facit summam centum octuaginta flor. Item quilibet illorum cappellanorum debebit apud se fovere unum clericum, qui esset aptus ad cantandum missam defunctorum et sciat ministrare ad altare. Item post predictam trium capellanorum summam resultabunt adhuc septuaginta flor. et illi pertinebunt ad anniversarium regine et procera per circulum anni et pro vino ac pro oblatis ad officium divinum. Hic iam subnotatur, qualiter in dicto anniversario deberet disponi de prescriptis septuaginta flor.: primo, veniente die anniversarii illo sero debent cantare vigiliis solempnes cum novem leccionibus et laudibus tractim et morose; item magistro et succentori de illis vigiliis unum flor.; item campanatori et famulis eius pulsantibus sero et mane unum flor.; item illo sero statim finitis vigiliis debet legi psalterium per totam noctem et in crastino usque ad missam defunctorum per clericos scolarum: et legentibus psalterium unum flor.; item cere ad quattuor candelas longas alias vitice ad quattuor angulos sepulcri viginti quattuor librarum per tres grossos, facit tres flor.; item alie quattuor candelae minores circum sepulcrum XII librarum: facit XXXVI

grossos; item cere super altaria ad celebrandum missas per circulum anni, LXX librarum per tres grossos facit VIII flor. XVIII grossos: item pro filis ad illas candelas unum flor.; item pro oleo ad duas lampades per circulum anni VII flor.; item pro oblastis et vino ad officium missarum per circulum anni III flor.; item domino preposito, ut intersit vigiliis et misse defunctorum, I flor.; item canonicis eodem die vigiliis et missis interessentibus a principio usque ad finem XIII flor. ad equalem divisionem inter ipsos dividantur; et si aliquis abesset, porcio sua dividatur inter alios canonicos. Item altaristis sive ecclesie eiusdem prebendariis cum altaristis regine similiter a principio usque ad finem vigiliis et missis interessentibus duos flor. in equali porcione dividendos; item sacristano medium flor.; item duobus predicatoribus illo die pro exhortacione facienda unum flor. equali porcione dividendum; item prebyteris de gremio ecclesie eiusdem de civitate vel aliunde venientibus, in eadem ecclesia sancti Martini ipso die missas defunctorum legentibus, tres flor. equaliter dividantur; item super offertorio medius flor.; item pauperibus circa ecclesiam dividatur medius flor.; item monialibus monasterii circa sanctam Claram ad pietanciam conventus unum flor.; item pro oleo ad terciam lampadem, que debet ardere ante Corpus Christi in ecclesia ibidem, III flor. Item pro anima domine regine solvantur singulis annis ad fabricam ecclesie sancti Martini XIII flor. Item eciam, quando finientur vigilie, transire debebunt omnes canonici et presbyteri una cum clericis ad sepulcrum regine et cantabunt Salve Regina cum collecta; similiter in crastino faciant post missam. Item de sepulchro regine disponatur, prout placebit domino regi. Item in hospitali dividatur unus flor. pauperibus; item pauperibus clericis ad scholas medius flor. In cuius rei testimonium prefatus dominus rex et reverendissimus in Christo pater, dominus Johannes, sacrosancte Romane ecclesie tituli sancti Ciriaci presbyter cardinalis, Olomucensis nuncupatus, et honorabile capitulum ecclesie sancti Martini Posoniensis et providi viri iudex, consules et iurati civitatis Posoniensis sua sigilla presenti cedula impresserunt. Datum Posonii anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo nono, feria secunda ante festum Exaltacionis sancte Crucis.²⁰⁰

---

²⁰⁰ KOPIČKOVÁ, B. *Doplňující informace*, s. 135-137.

LISTINA KARDINÁLA JANA ŽELEZNÉHO, 10. července 1430

Johannes, miseracione divina etc. s. Ciriaci s. Romane ecclesie presbyter cardinalis, Pragensis et Olomucensis ecclesiarum commendatarius, recognoscimus tenore presencium universis, qualiter serenissima princeps domina Sophia, olim Boemie regina, tunc agens in humanis, consideratis fidelitatis obsequiis et meritis strenui Protive de Vchynicz, curie sue magistri coquine, que eidem a multis annis fideliter exhibuit et continuavit, domum in Maiori Civitate Pragensi quondam illustris principis, domini marchionis nominatam, quam titulo vere donacionis et possessionis serenissimi principis, domini Wenceslai, regis Boemie, possidebat et tenebat, dicto Protive nostri in presencia et aliorum cum omni iure et pertinenciis ad dictam domum spectantibus, dedit et ultima voluntate sua simpliciter testatus est ac legavit, prout hec omnia supradicta lucidius et clarius in testamento seu ultima dispositione dicte domine Sophie regine scriptotenus continentur et autentice sunt roborata. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Wienne anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo, die decima mensis Julii.²⁰¹

---

²⁰¹ TEIGE, J. *Základy starého místopisu pražského I. (1437-1620)* Staré Město pražské I. Praha, 1910, s. 343.

BIBLE VÁCLAVA IV. – výstava faksimilovaného vydání na hradě Loket
(26.4.2012 – 31.8.2012)

202

203

²⁰² Bible Václava IV. svazek 1, Kniha Genesis

²⁰³ Bible Václava IV. svazek 1, Kniha Leviticus a Numeri I

204

205

²⁰⁴ Bible Václava IV. svazek 1, Kniha Deuteronomium

²⁰⁵ Bible Václava IV. svazek 2, Kniha Ruth a Regum I

206

207

206 Bible Václava IV. svazek 2, Kniha Regum III

207 Bible Václava IV. svazek 3, Kniha Paralipomenon I

208

209

²⁰⁸ Bible Václava IV. svazek 3, Kniha Paralipomenon II

²⁰⁹ Bible Václava IV. svazek 3, Kniha Ezdra III